

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní skutečnosti a právní jednání podle NOZ

Petr Vochozka

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Studijní obor: Právo

Studijní program: Právo a právní věda

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní skutečnosti a právní jednání podle NOZ

Vedoucí práce:

JUDr. Josef Vrabec

Katedra občanského práva

Autor práce:

Petr Vochozka

Plzeň 2015

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2015

Petr Vochozka

Seznam užitých zkratk:

apod.	a podobně
ABGB	rakouský občanský zákoník
BGB	německý občanský zákoník
LZPS	listina základních práv a svobod (vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady 2/1993 Sb.)
NOZ	nový občanský zákoník (89/2012 Sb.)
ObčZ	občanský zákoník (40/1964 Sb.)
odst.	odstavec
o.s.ř.	občanský soudní řád (99/1963 Sb.)
např.	například
popř.	po případě
pozn.	poznámka
resp.	respektive
sp. zn.	spisová značka
srov.	srovnejte
s.ř.	správní řád (500/2004 Sb.)
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
ust.	ustanovení
zkr.	zkratka
ZMO	zákon o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (101/1963 Sb.)

OBSAH

1. Úvod	1
2. Právní skutečnosti	4
2.1 Vymezení pojmu	6
2.2 Dělení právních skutečností	11
2.2.1 Dělení podle povahy	11
2.2.2 Dělení podle doby působení	13
2.2.3 Dělení podle nutnosti dokazování	14
2.3 Komparace staré a nové úpravy	18
3. Právní události	29
3.1 Čas jako právní událost	33
4. Právní jednání.....	39
4.1 Právní úkon – právní jednání.....	46
4.2 Náležitosti právního jednání.....	50
4.2.1 Náležitosti právního subjektu.....	50
4.2.2 Náležitosti vůle.....	52
4.2.3 Náležitosti projevu vůle.....	59
4.2.4 Náležitosti předmětu projevu vůle.....	61
4.3 Následky vad právního jednání.....	62
4.3.1 Zdánlivé jednání.....	63
4.3.2 Neplatnost jednání.....	65
4.3.3 Relativní neúčinnost.....	68
5. Závěr.....	73
Summary.....	77
Použitá literatura.....	78
1. Monografie.....	78
2. Odborné články.....	79
3. Zákony.....	79
4. Rozhodnutí soudů.....	79
5. Důvodové zprávy.....	80
6. Internetové zdroje.....	80

1. Úvod

Jak lze již z názvu této diplomové práce vyčíst, vybral jsem si ke zpracování téma z oblasti občanského práva, a to konkrétně: „**Právní skutečnosti a právní jednání podle NOZ¹.**“ Toto téma jsem si nevybral náhodně nýbrž záměrně, zaprvé občanské právo mě ze všech vyučovaných a nabízených právních oblastí zaujalo nejvíce, takže jsem byl již delší dobu rozhodnut psát diplomovou práci na některé téma z této oblasti, a především zadruhé, kdy dle mého názoru jsou právní skutečnosti základem nejen občanského práva, ale své neodmyslitelné postavení mají i v jiných právních oblastech a bez jeho řádného vymezení by nebylo možné, aby soukromé právo v naší společnosti fungovalo. I když tedy tento právní institut patří především do sféry soukromoprávní, lze se s ním setkat i v právu veřejném. Zde je to však spíše výjimečné. Tento můj názor o základu právních skutečností v oblasti občanského práva, stavím též na názorech pana prof. Knappa, který se vyjádřil v podobném duchu: „*Pojem právní skutečnosti má svůj původ v právu soukromém a zejména v právu občanském.*“² I když dnes již právní úkon neexistuje, institut, který jej nahradil, tj. právní jednání je, stejně jako býval *úkon*, „*základním pramenem autonomního práva.*“³

Velkým usnadněním ve výběru mého tématu bylo také přijetí nové úpravy, a to přijetí zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník⁴, s jejíž účinností, která nastala k 1. lednu 2014, došlo k velkým změnám, stejně jako téměř ve všech oblastech občanského, potažmo soukromého práva, i v oblasti právních skutečností. Je zde několik výrazných změn,

¹ NOZ = zákon. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

² KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1. str. 140

³ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, str. 142

⁴ Dále jen NOZ

kteřé mě velmi zaujali a kteřé zásadním způsobem mění chápaní právních skutečností, a právě o těchto změnách bude především pojednávat tato diplomová práce. Budu se snažit zaměřovat hlavně na komparaci dvou úprav občanského práva, kteřé jsou širokou veřejností označovány jako: úprava stará, tzn. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník⁵, a úprava nová, dle dnes již účinného NOZ. Sám jsem nepřišel na lepší odlišení těchto dvou úprav, takže jsem se rozhodl, že zůstanu u tohoto dělení, tedy rozlišení na starou a novou úpravu. I přesto, že se bude jednat především o komparaci, vycházet budu základně z nové úpravy, kteřou budu tam, kde to bude potřeba, porovnávat s tím, jak dnes účinné instituty fungovaly a v jaké míře byly upraveny ve staré úpravě.

Jak jsem již psal výše, práce bude koncipována především jako komparace zákonných úprav občanského práva, tedy NOZ a ObčZ, a bude rozdělena do několika kapitol. Nakonec jsem se rozhodl rozdělit mou práci do třech hlavních kapitol, kteřé budou sice velmi obsáhlé, ale z hlediska koncepce mé práce je toto rozdělení, dle nejen mého názoru, nejlepší možné. V první z nich se zaměřím především na charakteristiku právních skutečností, jaké druhy právních skutečností rozlišujeme, a v závěru této kapitoly se zaměřím na hlavní změny, kteřé sebou NOZ do právních skutečností přinesl. Ve druhé kapitole se budu věnovat právním událostem a pokusím se vysvětlit rozdíly mezi lhůtou a dobou, kteřé jsou pro právní události základními pojmy. V té třetí se zaměřím na nejdůležitější součást právních skutečností, kteřým bezesporu právní jednání je. Především zde budu komparovat dva velmi diskutované právní pojmy a to právní úkon a jeho nástupce právní jednání. Dále jaké náležitosti musí mít jednání, aby mohlo být považováno za právní jednání a v závěru bych se ještě rád zmínil o tom, co nastane, pokud tyto náležitosti splněny nejsou a nastane situace,

⁵ Dále jen ObčZ

kdy je právní jednání prohlášeno za zdánlivé, neplatné či relativně neúčinné.

Při práci se zdroji hodlám vycházet především z nového občanského zákoníku, jeho důvodové zprávy a jeho komentářů společně s některými novými učebnicemi. Při komparaci se starou úpravou pak chci využívat jako zdroje převážně ObčZ, příslušné učebnice či právní publikace a v určitých případech také judikaturu soudů.

Jsem si však vědom toho, že vybrané téma je velmi rozsáhlé a v rámci takovéto práce je nemožné obsáhnout celé toto téma, proto se budu snažit zaměřit na základní a nejdůležitější oblasti, popřípadě změny, které nová úprava podle NOZ přinesla do oblasti právních skutečností.

2. Právní skutečnosti

Všechny změny, ke kterým dochází v soukromoprávních vztazích, tedy v právech jednotlivých osob, předpokládá, že nastaly určité okolnosti, se kterými konkrétní právní systém, konkrétního státu spojuje vznik, změnu nebo zánik určitého práva či právního vztahu. Těmito okolnostmi jsou především v soukromoprávní oblasti právě právní skutečnosti.⁶

Právní skutečnosti jsou v právních systémech neodmyslitelnou součástí a můžeme jejich výskyt pozorovat již v římském právu. I když pro ně tehdy neměli žádné speciální termíny, chápali, že musí být upravené jednání osob. Není náhodou, že velká část práva dodnes čerpá z poznatků římských právníků, ani u právních skutečností potažmo právního jednání tomu není jinak a koncept „negotium“ byl v různých obdobách převzat do mnoha civilních kodexů, které jsou účinné dodnes. Jak jsem již zmínil, nejbližší k dnešnímu pojetí právních skutečností resp. právního jednání má v římském právu používané „negotium“, které má velmi blízko dnešnímu pojetí právního jednání. I když smysl tohoto termínu je velice široký, zpravidla jej lze chápat „jako „projev vůle“, který na základě právní normy působí vznik, změnu nebo zánik soukromých práv.“⁷

K faktickému vymezení pojmu právních skutečností ale došlo až ve středověku, kdy středověké teoretické nauky tyto události pojmenovali jako „právní skutečnosti“, někdy „skutečnosti právnícké“⁸. Do našeho

⁶ Skutečnosti právně významné

⁷ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1. str. 92

⁸ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1. str. 89

právního povědomí se nauka o právních skutečnostech dostala od pandektistické německé právní školy přes právní teorii sovětskou.⁹

Jak je již výše zmíněno, právní skutečnosti tedy byly především teoretickým označením a v platné úpravě se ho většinou nepoužívalo. Ať už se jednalo o zákony upravující občanské právo na našem území, či civilní kodexy jiných, především západních států¹⁰.

Okolnosti, se kterými je spojován vznik, změna nebo zánik práv, tedy právní skutečnosti však mohou být nejen v souladu ale i v rozporu s daným právem. Na základě těchto možností rozlišujeme dva základní a jediné druhy právních skutečností, a to již několikrát zmíněné právní skutečnosti, z kterých plynou právní následky dohodnuté tímto jednáním, či právní následky právem předem upravené, a protiprávní skutečnosti, které mají právní následky především v tom smyslu, že pokud nastanou, jsou právem takovéto protiprávní skutečnosti upravené a hrozí za ně určité, předem právem definované postihy.

V tomto případě je tedy zásadní novinkou, kterou NOZ přináší, zakomponování právních skutečností jako Hlavu pátou části první: obecné části NOZ a jeho dělení přímo do zákonné úpravy. Na rozdíl od úpravy v ObčZ, kde v podstatě ani neexistuje ucelená úprava tohoto právního institutu a omezuje se pouze na definice právního úkonu a počítání času, které je základem právních událostí. O tom ale budu pojednávat až v dalších částech mé práce.

⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 12

¹⁰ srov. ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 12

2.1 Vymezení pojmu

Již jsem se zmiňoval o tom, že právní skutečnosti jsou upraveny především občanskoprávní teorií. I přesto, že v nové úpravě je tento právní institut zakomponován v Části první a její Hlavě páté, definice tohoto institutu na zákonné úrovni neexistuje. Definování právních skutečností je i nadále ponecháváno vědě o občanském právu.

Právní skutečnosti tedy odvozují svůj původ v soukromém právu, především v občanskoprávní teorii, i když se jedná v konečném důsledku o pojem obecný. *„Jsou to objektivní skutečnosti, které objektivní právo jednak bere na zřetel, jednak s nimi spojuje právní následky. Jsou to lidská jednání a události, které jsou z hlediska objektivního práva relevantní.“*¹¹ Jinými slovy jedná se o takové právem upravené skutečnosti, se kterými platný právní řád spojuje vznik, změnu nebo zánik určitých subjektivních práv či povinností. Jelikož se jedná, jak jsem již zmínil o teoretický pojem, který nemá zákonnou definici, pojetí či definice právních skutečností se v nauce po rekodifikaci soukromého práva nijak nezměnila.

Tyto subjektivní práva a povinnosti jsou předmětem právních skutečností. Subjektivní práva a povinnosti vznikají, zanikají a mění se vždy z nějakého důvodu, právního titulu.¹² Tyto důvody mohou být různé¹³, z hlediska mé práce je rozhodující důvod právní. Právní důvod je takový,

¹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1297

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 154

¹² HENDRYCH, D., a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. ISBN 978-70-7400-059-1. 1485 str.

¹³ Jedná se například o důvody ekonomické, hospodářské, právní.

„který podle platného právního řádu působí vznik změnu či zánik nějakého práva.“¹⁴

Takovéto právní důvody mohou v občanském právu vznikat různě. Zaprvé mohou vznikat přímo ze zákona¹⁵, tzn. *„že zákon sám vytváří právo, aniž by jeho vznik vázal na nějakou další podmínku.“¹⁶* Často takto vznikají subjektivní práva a povinnosti ve veřejném právu, především v právu ústavním. K tomuto způsobu však v soukromém právu dochází velmi zřídka, ale zákon takovéto případy upravuje, *„typicky se jedná o obecnou povinnost „neminem laedere“, tj. nepůsobit nikomu škodu, resp. vůbec povinnost nerušit právo“¹⁷*. V dnes již neúčinném ObčZ bylo typickým příkladem takového právního důvodu vzniklým ze zákona ust. § 460 ObčZ: *„Dědictví se nabývá smrtí zůstavitele.“¹⁸* Lze tedy říci, že takto vzniklá subjektivní práva či povinnosti jsou upraveny kogentními normami práva, tzn. že imperativně stanovují pravidlo chování, práva a povinnosti, na danou skutkovou podstatu musí být aplikovány vždy a neponechávají prostor pro vůli adresátů, který tak nemá možnost odchýlit se od požadavků normy vlastním projevem vůle, protože při případném odchýlení hrozí adresátovi normy sankce.¹⁹

Za druhé jde o vznik právních důvodů na základě podmínek stanovených zákonem, tzn. že zákon tyto *„následky předpokládá a aprobuje, ale k jeho vzniku vyžaduje splnění nějaké další podmínky tj. nějaké další skutečnosti*

¹⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5.*, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 116

¹⁵ Tzv. ipso iure

¹⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5.*, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 116

¹⁷ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, str. 140

¹⁸ srov. HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2013. ISBN 978-80-7380-377-3. str. 169

¹⁹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009. ISBN 978-80-7380-233-2. str. 52 srov. KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, str. 53

právně významné. Těmito dalšími skutečnostmi jsou buď konstitutivní rozhodnutí soudu, nebo jiného státního orgánu, anebo jiná skutečnost spočívající v chování subjektů, zejména v jejich vůli.²⁰ Jedná se tedy o právní normy, které obecně stanovují práva a povinnosti a zároveň s nimi stanovují i podmínky, za kterých je tyto práva a povinnosti určitý konkrétní subjekt schopen nabýt.²¹ Právě tyto právní důvody jsou základem právních skutečností. Tyto důvody se dají dále dělit především na základě existence či neexistence vůle a to na právní chování subjektů a skutečnosti, které nejsou na chování subjektů práva závislé.

Konstitutivním neboli právotvorným rozhodnutím soudu nebo jiného státního orgánu²² rozumíme taková rozhodnutí, s nimiž právo spojuje právní následky. Takováto rozhodnutí lze dle některých řadit mezi právní skutečnosti, pro které je charakteristická existence vůle.²³ S tímto názorem se však neztotožňují všichni, např. pan prof. Viktor Knapp tyto konstitutivní rozhodnutí řadí mezi právní skutečnosti, které nespočívají ve volném lidském chování.²⁴ Osobně se přikláním k názoru, že tyto rozhodnutí jsou projevem vůle, jelikož o takovýchto subjektivních právech či povinnostech se rozhoduje v občanskoprávním soudnictví, které je typické tím že se zde zahajují právní spory především dispozitivně, tzn. že účastníci jsou pány sporu a určují, o čem se bude spor vést a jakými prostředky budou v takovémto sporu prokazovat svůj nárok.

²⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 5., jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 116

²¹ srov. KNAPP, V. *Teorie práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, str. 141

²² Konstitutivním rozhodnutím se právní vztah zakládá, mění nebo ruší (účinky takového rozhodnutí nastávají *ex nunc*.)

²³ srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 155

²⁴ srov. KNAPP, V. *Teorie práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, str. 141

Kromě konstitutivních rozhodnutí do této skupiny skutečností závislých či nezávislých na lidské vůli patří především „jiné skutečnosti spočívající v chování subjektů, zejména v jejich vůli.“²⁵ Rozdělujeme je, jak je již výše zmíněno, na právní chování subjektů a skutečnosti na lidské vůli nezávislé. Právním chováním subjektů práva rozumíme takové právní skutečnosti, kdy „všechno co právní subjekt – osoba činí objektivně seznatelně, tj. pro smysly třetích osob zřejmým způsobem, s úmyslem vyvolat tímto jednáním právní následky.“²⁶ Jedná se o institut právního jednání, který byl do našeho občanského práva rekonstruován opět začleněn a zároveň nahradil do té doby užívaný institut právního úkonu. V neposlední řadě nesmíme opomenout skutečnosti, které nejsou závislé na chování subjektů práva, tj. takové skutečnosti, které nejsou závislé na existenci vůle právního subjektu - osoby. Pro takovéto skutečnosti existuje označení právní události.

Mezi právní skutečnosti závislé na lidské vůli lze řadit i specifické tzv. hybridní skupiny skutečností, kterými jsou vytvoření díla a vytvoření resp. vyrobení věci, ať již se jedná o věci hmotné či nehmotné tj. duševní vlastnictví. „Zpravidla při takové činnosti vůle přítomna je, někdo pracuje s určitým záměrem, cílem, chce něco udělat nebo vytvořit.“²⁷ Zde se tedy jedná o právní skutečnosti, které jsou závislé na lidské vůli. Avšak takovéto chování není vždy projevem vůle, může se totiž jednat o situaci, kdy např. malující člověk není z důvodu nějaké duševní poruchy v zásadě schopen právně jednat, tedy jedná se o člověka, jehož projevy vůle jsou z hlediska

²⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 5., jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 116

²⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 155

²⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.* 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 12

právního řádu irelevantní, anebo se může jednat o člověka, který např. pro nedostatek věku ani vůli způsobit právní následky mít nemůže.²⁸

Právními skutečnostmi jsou i případy kdy se jedná o tzv. „složené neboli komplexní právní skutečnosti, resp. složené (komplexní) právní důvody. Právní následky nejednou vyvolávají dvě či více právních skutečností zároveň, jindy zákon jako právní důvod společně s právní skutečností. Příkladem takového společného působení dvou právních skutečností může být např. kupní smlouva a nabytí vlastnického práva na jejím základě, nebo nabytí vlastnického práva na základě vydržení, anebo nabytí vlastnictví děděním.“²⁹ Jedná se tedy o takové situace, kdy právní následky nastávají teprve na základě několika právních skutečností, které se vyskytly buďto zároveň nebo postupně.³⁰

²⁸ srov. ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 12

²⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 155

³⁰ srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5., jubilejní aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 151

2.2. Dělení právních skutečností

Poté co jsme si určili předmět právních skutečností, tedy za které právní důvody vzniku subjektivních práv a povinností, lze považovat právní skutečnosti, je důležité rozdělit právní skutečnosti podle jistých kritérií, se kterými pracuje občanskoprávní věda. Již v předchozí kapitole je jedno ze základních a nejvíce využívaných dělení naznačeno, jedná se o dělení na základě lidské vůle.

Právní skutečnosti jsou však různorodá množina, a proto je lze, a je nutno, třídit vícero způsoby, kterými se zabývá především teoretická nauka. Jedná se o třídění dle jejich specifických kritérií. Dělit je lze dle těchto tří základních kritérií, jedná se o již zmíněné dělení podle jejich povahy, zda jsou či nejsou závislé na lidské vůli, podle doby působení, kde se dělí na skutečnosti jednorázové a trvalí, nebo podle způsobu dokazování, zda se jedná o skutečnosti, které je potřeba dokazovat, nebo zda je potřeba dokazovat není. Nejčastěji se setkáváme právě s dělením, které skutečnosti dělí dle jejich povahy, tedy zda jsou či nejsou závislé na lidské vůli. Avšak je nutno dodat, že i když jsou právní skutečnosti rozděleny podle určitého kritéria, lze je i tak dělit podle kritérií ostatních.

2.2.1 Dělení podle povahy

Rozhodl jsem se tedy začít právě tímto dělením. V komentáři prof. Lavického k NOZ dělí kolektiv autorů právní skutečnosti také především dle volního jednání. *„Právní skutečnosti se obvykle dělí na subjektivní, které spočívají ve volném lidském chování, a objektivní, které na volném lidském chování nejsou závislé. Podle vztahu k objektivnímu právu se subjektivní*

*právní skutečnosti dále dělí na ty, které jsou v souladu s objektivním právem tj. jednání podle práva, a na ty, které jsou s objektivním právem v rozporu tj. protiprávní jednání.*³¹

Jinak řečeno právní skutečnosti dělíme na jedné straně na subjektivní právní skutečnosti, tj. takové právní skutečnosti, které jsou závislé na lidské vůli. Takovéto právní skutečnosti označujeme především jako právní jednání. Mezi tyto na vůli závislá jednání však řadíme i konstitutivní rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu či vytvoření resp. vyrobení věci. Právní následky v takovémto projevu vůle nastávají proto, že je jednající strany chtějí. Tyto subjektivní skutečnosti, lze dále dělit dle jejich vztahu k právnímu řádu, tedy zda jsou s tímto právním řádem v souladu, tj. zda se jedná o jednání po právu, či zda jsou následky subjektivních právních skutečností v rozporu s právním řádem, tzn. zda se jedná o protiprávní jednání.

Na druhé straně jsou právní skutečnosti objektivní, které na vůli subjektů práva závislé nejsou. V takovémto případě se právními skutečnostmi stávají pouze v případě, „*jestliže s nimi normy občanského práva spojují určité právní následky,*“³² jedná se např. o narození či smrt člověka. Také skutečnosti nezávislé na lidské vůli dělíme, a to konkrétně na právní události a protiprávní stavy. Na rozdíl od právního jednání nelze právní události hodnotit na základě právního či protiprávního dopadu. Nastane-li takováto událost, může vyvolat pozitivní právní následky, zde se jedná o právní události, nebo může vyvolat negativní právní následky, zde

³¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 1941

³² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5.*, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 147

se hovoří o tzv. protiprávních stavech.³³ Podrobněji se však těmto právním událostem budu věnovat v další části této práce, ve které je těmto událostem věnována celá kapitola.

2.2.2 Dělení podle doby působení

Již jsem se zmínil, že toto dělení, tedy dělení dle povahy právních skutečností není jediné. Dělit právní skutečnosti lze dále i podle doby jejich působení. Takovéto dělení rozlišuje právní skutečnosti na skutečnosti jednorázové a trvajících stavy. Opět zde lze odlišovat právní a protiprávní stavy resp. skutečnosti.

Tyto skutečnosti se dělí na základě jejich časové působnosti. Zatímco jednorázové mají krátkodobou časovou působnost, jedná se zde např. o předání věci, u trvajících se jedná o dlouhodobější stav vyvolaný právní skutečností. Tyto stavy ještě můžeme dělit podle toho, zda se jedná o stavy osob či věcí. U trvajících stavů osob se jedná např. o uzavření manželství a na něj navazující existence společného jmění manželů, tzn. že tato trvajících skutečnost, manželství, opětovně vyvolává právní účinky, které jsou s tímto právním institutem spojeny a jejichž následky právní řád předpokládá. U trvajících stavů věcí hovoříme např. o zapsaných ochranných známkách, které mají určité právní následky vůči ostatním, jedná se o to, že např. spotřebitel ví, od koho výrobek kupuje, a výrobce má díky zaregistrované ochranné známce jistotu, že cizí subjekt práva nebude moci jeho ochrannou známku zneužívat, pod hrozbou sankcí.

³³ srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 202

Proti trvajícím stavům existují tzv. protiprávní stavy, tj. stavy právním řádem zakázané. Jedná se např. o neoprávněnou stavbu chaty na cizím pozemku, kdy zde z takového jednání vznikají právní následky. Subjektu takto jednajícímu v rozporu s právním řádem, vzniká závazek vůči omezeným subjektům práva. V tomto případě se jedná o závazek odstraňovací, kdy je subjekt, který porušil či omezil práva druhého, povinen uvést věci do původního stavu a takto postavenou chatu odstranit.

2.2.3 Dělení podle nutnosti dokazování

Právní skutečnosti lze dělit i na základě nutnosti jejich dokazování. V tomto případě se při dělení vychází především z reálně existujících skutečností, které je však třeba v zájmu právní jistoty ověřit. Míra důkazu občanskoprávních skutečností není stejná, a proto je potřeba je rozlišovat na skutečnosti, které potřeba dokazovat není tj. skutečnosti známé³⁴ a část skutečností předpokládaných (nevyratitelné domněnky) a na ty které je potřeba dokazovat tj. skutečnosti dokazované a část skutečností předpokládaných (vyratitelné domněnky).

Skutečnosti známé neboli „*notoriety*“³⁵ lze dále ještě dělit na skutečnosti všeobecně známé a na skutečnosti známé úředně. Ani u jednoho typu těchto skutečností není vyžadováno prokázání, že tyto skutečnosti opravdu existují. U všeobecně známých skutečností se jedná o skutečnosti, které by měl znát úplně každý, např. všichni vědí, jak jdou dny v týdnu po sobě. U skutečností úředně známých se jedná především o skutečnosti známé

³⁴ tzv. notoricky známé neboli notoriety

³⁵ [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Notorieta>

soudu. Takovéto skutečnosti tedy není potřeba soudu nebo jinému rozhodujícímu orgánu dokazovat, jelikož jsou jim známé z jejich úřední činnosti, nebo se jedná o právní předpisy, u nichž se předpokládá, že je s nimi soud obeznámen³⁶. Tyto skutečnosti není třeba dokazovat ani tehdy, jedná-li se o cizí právní předpisy.³⁷

Skutečnosti předpokládané neboli presumované jsou takové skutečnosti, které mají svojí oporu přímo v právním řádu. V závislosti na to zda právní řád umožňuje tyto presumované skutečnosti vyvrátit či nikoli, je rozdělujeme na domněnky vyvratitelné a nevyvratitelné. Jinak řečeno zda má soud popřípadě jiný rozhodující orgán „*bezpodmínečně předpokládat existenci něčeho, o čem není jisté, že to je* (domněnky nevyvratitelné), *anebo zda soud má takto předpokládat jen podmíněně, totiž tak dlouho dokud se neprokáže opak* (domněnky vyvratitelné).“³⁸ Mimo toto dělení ještě občanskoprávní teorie odděluje tzv. fikci.

Domněnky nevyvratitelné se v občanském právu vyskytují pouze ojediněle. Jedná se o určité situace, kdy soud, popřípadě jiný rozhodující orgán, dovozuje podle ustanovení zákona něco, co je pouze pravděpodobné, avšak obvykle tomu tak bývá, a je tedy vhodné, aby tomu

³⁶ Zásada *iura novit curia* – soud zná právo. Tato zásada má i zákonnou úpravu v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád: v §121 „*Není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky.*“

³⁷ srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 09. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006 in Beck-online.cz. : „*Z citovaného ustanovení (§121) vyplývá (s ohledem na zásadu *iura novit curia* - soud zná právo), že předmětem dokazování nemohou být právní předpisy a byť zákon tuto zásadu výslovně uvádí jen ve vztahu k předpisům, jež jsou uveřejněny ve Sbírce zákonů České republiky, lze ji obecně vztáhnout i na právní předpisy cizozemské, neboť se v důkazním řízení dokazují jen skutečnosti účastníky tvrzené či v řízení jinak vyšlé najevo.*“

³⁸ DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 209

ŠVESTKA, J., DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5., jubilejní aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 152

tak bylo i v této určité projednávané věci.³⁹ Nevyvratitelné domněnky jsou v NOZ uvozovány vždy výrazem „platí, že“, v dnes již neúčinném ObčZ se užíval tento výraz zároveň s „hledí se“. Takováto právním řádem stanovená domněnka platí vždy a není zde přípustný důkaz opaku. Příkladem takovéto nevyvratitelné domněnky je např. ust. § 446 NOZ.⁴⁰

Na druhé straně jsou domněnky vyvratitelné, které jsou v občanském právu častější. Takovými domněnkami soud, popřípadě jiný rozhodující orgán, za určitých situací dovozuje podle ustanovení zákona něco, co tak obvykle bývá, takže je pravděpodobné, že tomu tak bude i v projednávaném případě. Avšak jistota je tu menší než u nevyvratitelných domněnek a v zájmu zjištění skutečného stavu věcí, zde existuje možnost vyvrátit takovouto skutečnost, kterou zákon předpokládá, důkazem opaku.⁴¹ Soud tedy k těmto domněnkám přihlíží potud, pokud nebyla vyvrácena.⁴² Vyvratitelné domněnky jsou v NOZ uvozovány „má se za to“, v dnes již neúčinném ObčZ se uvozovali i výrazem „považuje se“. Příkladem takovéto vyvratitelné domněnky je např. ust. § 25 NOZ.⁴³

Skutečnosti dokazované jsou takové, které lze prokázat stanoveným způsobem a jejich existence je tímto dokázáním ověřena. Typicky se jedná např. o listinné důkazy u soudu, kdy je třeba dokázat, že dotyčný je

³⁹ srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 209

⁴⁰ §446 NOZ: „Překročil-li zmocněnec zástupčí oprávnění a nesouhlasí-li s tím zmocnitel, oznámí to osobě, se kterou zmocněnec právně jednal, bez zbytečného odkladu poté, co se o právním jednání dozvěděl. **Neučiní-li to, platí, že překročení schválil; to neplatí, pokud osoba, s níž zástupce právně jednal, měla a mohla z okolností bez pochybností poznat, že zmocněnec zástupčí oprávnění zjevně překračuje.**“

⁴¹ srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 209

⁴² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5., jubilejní aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 152

⁴³ § 25 NOZ: „Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. **Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na něj, jako by nikdy nebylo.**“

povinen vydat věc ze svého vlastnictví na základě platně podepsané kupní smlouvy. Takže se zde dokazuje existence této kupní smlouvy.

V občanském právu se lze, i když spíše výjimečně setkat i s fikcí. „Rozdíl mezi nevyvratitelnou domněnkou a fikcí je v tom, že domněnky vycházejí z lidských zkušeností a poznatků, podle kterých skutečnost domněnkou předpokládaná zpravidla existuje. Naproti tomu u fikce je známo, že fingovaná skutečnost neexistuje, nicméně se k ní z praktických důvodů přihlíží jako by existovala.“⁴⁴ Je tedy dovozována určitá skutečnost, která je vymyšlená, neexistuje a za předpokladů daných zákonem vyvolává právní následky, jako by reálně tato skutečnost existovala. Tato fikce je v NOZ uvozována výrazem „považuje se“, tedy výrazem kterým ObčZ uvozoval vyvratitelné domněnky, nebo „hledí se“, kterými se v ObčZ uvozovaly domněnky nevyvratitelné. Příkladem fikce v NOZ je např. ust. § 681.⁴⁵

V rámci této diplomové práce se, stejně jako většina odborné literatury⁴⁶, budu v dalších kapitolách řídit tříděním právních skutečností právě dle jejich povahy. Další části tedy budou rozděleny na část, ve které budu pojednávat o právních skutečnostech závislých na lidské vůli, tj. o právním jednání, a na část ve které se zaměřím na skutečnosti, které na lidské vůli závislé nejsou, tj. právní události.

⁴⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 5., jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 153

⁴⁵ § 681 NOZ: „Manželství se považuje za platné, dokud není prohlášeno za neplatné. Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, **považuje se** za neuzavřené.“

⁴⁶ srov. např.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 5., jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 117

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 155

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1297

2.3 Komparace staré a nové úpravy

Než však přistoupím k výše zmíněné části, chtěl bych věnovat kapitulu změnám v oblasti právních skutečností, které nastaly s rekodifikací občanského práva. Některé z nich jsem již naznačil v předešlých kapitolách, o některých se budu vyjadřovat blíže až v následujících částech této práce. Pokusím se však v této kapitole vyjmenovat a porovnat základní změny, které nastaly s účinností NOZ a zároveň pozbytím účinnosti ObčZ.

Ze všeho nejdříve bych chtěl začít již dříve zmíněnou změnou⁴⁷, která je patrná už při zběžném porovnání obou zákoníků, tj. že právní skutečnosti mají vyčleněnou svou vlastní hlavu pátou v NOZ. V této hlavě navíc NOZ využívá dělení právních skutečností dle jejich povahy a tudíž zde máme upraveno jak právní jednání, tak právní události. Na rozdíl od ObčZ kde žádnou zákonnou úpravu právních skutečností nenajdeme, existuje zde pouze úprava právních úkonů. Též právní události zde nemají zákonný rámec. Existuje zde pouze úprava počítání času, která je základem právních událostí.

Hlavními rysy NOZu, díky nimž se odlišuje od ObčZ, je „*odklon od právního formalismu a zdůraznění autonomie vůle stran.*“⁴⁸ Význam této autonomie se odráží především v chápání právního jednání, zejména pak při posuzování jeho vzniku, změny či zániku spojených s následky takového jednání. V celkové koncepci NOZu je svoboda stran omezována pouze základními zásadami, kterými se řídí celý NOZ, přičemž základní

⁴⁷ viz str. 5

⁴⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1299

zásadou pro právní jednání je snaha o to, aby se na takovéto jednání nahlíželo spíše jako na platné, než jako na neplatné.⁴⁹

I když se určitým změnám, které nastaly u institutu právního jednání, resp. právního úkonu bude podrobněji věnovat kapitola **4.1 Právní úkon – právní jednání**, je potřeba zmínit alespoň v základních bodech všechny důležité změny, které v této oblasti právních skutečností nastaly. Tou nejdiskutovanější, a asi též nejvýznamnější, změnou byl přechod NOZu od právního úkonu zpět k tradičnímu pojmosloví tj. k právnímu jednání. NOZ se tedy vrací k tradičnímu českému právnímu pojmosloví, a v rámci toho právě také k pojmu právní jednání, které bylo na našem území užíváno až do přijetí občanského zákoníku z roku 1950, s jehož účinností k 1. 1. 1951 tento institut z českého právního řádu zmizel a byl nahrazen právě právním úkonem. Odůvodněním pro tento krok byla přístupnost textu zákoníku lidovému chápání.⁵⁰ Dle důvodové zprávy tento výraz z jazykového hlediska lépe vyhovoval oběma národům, tedy české části a především pak slovenské části tehdejšího státu, které byl tento výraz bližší. Dnes obnovený výraz také lépe vyhovuje po jazykové stránce (srov. „právně jedná“ a proti tomu „činí právní úkon“).⁵¹

Zároveň se mění i koncepce právní úpravy právního jednání. Především v tom směru, že NOZ, na rozdíl od ust. § 34 ObčZ⁵², které zákonně definuje právní úkon, si neklade za prvořadý cíl zákonnou definici právního jednání. Právní jednání tedy nemá v NOZ zákonnou definici, kterou jeho tvůrci zcela

⁴⁹ srov. § 574 NOZ: „Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.“

⁵⁰ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 13

⁵¹ srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 545 – 554, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁵² § 34 ObčZ: „Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“

odmítli a zaměřili se především na úpravu právních následků, které z právního jednání vznikají.⁵³

Dále z ust. § 551 NOZ plyne, že právně, tedy způsobem které právní řád uznává a připouští, jedná osoba projevující vůli konáním nebo opomenutím. Tato část tedy koresponduje s ustanoveními ObčZ, který rovněž spojuje projev vůle s konáním či opomenutím. V dalších částech se však již tyto úpravy rozcházejí, a to v souvislosti s neplatností právního jednání resp. právního úkonu. Jak je právě z ust. § 551 NOZ a násl. zřejmé, je třeba vůli projevit nejen vážně a svobodně, ale také dostatečně určitě a srozumitelně. Na rozdíl od pojetí staré úpravy, která v ust. § 37 odst. 1 ObčZ⁵⁴ spojuje takovýto nedostatek vůle, tedy nedostatek ve vážnosti, určitosti a srozumitelnosti projevené vůle, s absolutní neplatností právního úkonu, nová úprava vychází z předpokladu, že v takovýchto případech se o projev vůle vůbec nejedná, např. tam, kde není v jednání projevena vážná vůle, nahlíží se na toto jednání, jako by nebyla z právního hlediska projevena vůle vůbec, a nemůže být tedy ani relevantně projevena tak, aby vyvolala následky stanovené v ust. § 545 NOZ,⁵⁵ tzn. že se vůbec nejedná o právní jednání, a tudíž nelze hovořit o absolutní neplatnosti právního jednání, ale o zdánlivém právním jednání.⁵⁶ V tomto důsledku v NOZu rozlišujeme právní jednání, která obsahují určitou vadu, právě na zdánlivá a neplatná.

⁵³ srov. HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* Plzeň: Aleš Čeněk. 2013. ISBN 978-80-7380-377-3. str. 173

⁵⁴ § 37 odst. 1 ObčZ: „Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.“

⁵⁵ § 545 NOZ: „Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“

⁵⁶ srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 545 – 554, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Shodně s občanskoprávní teorií, NOZ sleduje též koncepci, že tam, kde není určitost a srozumitelnost projevu vůle, nemůže právní jednání existovat, jedná se tedy také o právní jednání zdánlivé. Se zdánlivými právními jednáními NOZ počítá na různých místech a zpravidla s nimi nakládá tak, že se k takovému jednání nepřihlíží. Z čehož vyplývá, že takovéto projevy vůle jsou mimo právo a nemají žádnou právní relevanci. Jedná-li se např. o zdánlivé dílčí ujednání ve smlouvě, hledí se na smlouvu jako by byla od počátku bez takového ujednání a není možné dovozovat stejný právní následek, který v ust. § 576 NOZ⁵⁷ spojuje s neplatností části právního jednání, jímž může být v určitém případě i neplatnost celého projevu vůle. Jiný rozdíl mezi zdánlivými a neplatnými právními jednáními se pojí s právem na náhradu škody, srov. v ust. § 579 odst. 2.⁵⁸

Striktní následek neexistence právního jednání je zmírněn podle vzoru dnes již neúčinného zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, který v ust. § 31 odst. 2⁵⁹ neplatnost právního jednání po dodatečném vyjasnění vylučuje a hledí na takovéto jednání jako na platné od počátku. V NOZu tedy byla podle tohoto vzoru zavedena právní fikce existence právního jednání *ex tunc* (od tehdy resp. od počátku), samozřejmě za předpokladu že si strany dodatečně jeho neurčitý nebo nesrozumitelný obsah vyjasní.⁶⁰

⁵⁷ § 576 NOZ: „Týká-li se důvod neplatnosti jen takové části právního jednání, kterou lze od jeho ostatního obsahu oddělit, je neplatnou jen tato část, lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznala-li by strana neplatnost včas.“

⁵⁸ § 579 odst. 2 NOZ: „Kdo způsobil neplatnost právního jednání, nahradí škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla.“

⁵⁹ § 31 odst. 2 ZMO: „Právní úkon neplatný podle § 26 nebo § 27, jenž byl dodatečně schválen osobou, ne jejíž ochranu je důvod neplatnosti stanoven nebo který byl dodatečně mezi účastníky vyjasněn, zakládá práva a povinnosti, jako kdyby právní úkon byl platný od počátku.“

⁶⁰ srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 545 – 554, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Jak jsem se již zmínil, vedle zdánlivých právních jednání existují i právní jednání neplatná. Avšak NOZ, na rozdíl od ObčZ, vychází ze zásady, že se má na právní jednání nahlížet spíše jako na platné nežli naopak. Nová úprava dále klade důraz především na skutečnou vůli projevenou jednající osobou. Toto hledisko vyjadřuje i ust. § 575 NOZ⁶¹, které stanovuje, že má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je za takovýchto okolností platné, lze se jej dovolat, pokud z okolností vyplývá, že vyjadřuje vůli jednajících osob. V tomto směru se NOZ inspiruje ust. § 41a odst. 1 ObčZ.⁶²

NOZ zůstává u dělení neplatných právních jednání na relativně neplatná a absolutně neplatná. Na rozdíl od staré úpravy však opouští taxativní metodu,⁶³ která byla uplatňována v ust. § 40a ObčZ, kde jsou taxativně vyjmenovány situace, ze kterých plyne relativní neplatnost právních úkonů, resp. právního jednání, za podmínky dovolání se této neplatnosti. Nová úprava, na rozdíl od ObčZ, vychází z pravidla, že pokud tak stanovuje zákon, je právní jednání neplatné, bude se však v těchto případech jednat pouze o neplatnost relativní. Absolutní neplatnost je nově brána pouze jako výjimečný následek, a je spojována jen s případy uvedenými v ust. § 580⁶⁴ a § 588 NOZ.⁶⁵ Tyto skutečnosti mající za následek absolutní neplatnost jednání jsou tři, a to:

⁶¹ § 575 NOZ: „Má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby.“

⁶² § 41a odst. 1: „Má-li neplatný právní úkon náležitosti jiného právního úkonu, který je platný, lze se jej dovolat, je-li z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby.“

⁶³ metoda taxativního výčtu znamená, že jde po výčtu daných podmínek nebo jiných prvků v části určitého právního předpisu, o výčet úplný, přesný a konečný a pouze za splnění některé z těchto podmínek, případně za splnění všech, daná právní norma působí. Pokud by došlo k naplnění jiné podmínky, než té, která je v taxativním výčtu uvedena, daná právní norma by nepůsobila.

⁶⁴ § 580 NOZ:

- (1)** Neplatné je právní jednání, které se přiči dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.
- (2)** Neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného.

1. Jednání, které je ve zjevném rozporu s dobrými mravy, nebo
2. Jednání, které zavazuje k plnění od počátku nemožnému, anebo
3. Jednání, které odporuje zákonu a současně zjevně narušuje veřejný pořádek.

Nová je též úprava důsledků právního jednání učiněného pod hrozbou násilí. Do účinnosti NOZ bylo takovéto právní jednání resp. právní úkon spojováno s absolutní neplatností, přičemž část právní nauky dokonce dovozovala, že se nejednalo o absolutní neplatnost, nýbrž o neexistenci takového jednání, protože vůle jednajícího zde chyběla. NOZ se vrací k zásadě „třebas donucen, přece jen to chtěl“⁶⁶, jelikož osobu lze donutit i k tomu, aby jednala ke svému prospěchu nebo k užitku osoby sobě blízké apod. Poté tedy neexistuje důvod konstruovat pro tyto případy absolutní neplatnost, ale naopak je věcí donuceného, aby sám uvážil, zdali chce zachovat platnost právního jednání učiněného donucením. I takovéto „donucené“ jednání se tedy dle NOZ považuje za platné, pokud se dotčená osoba proti takovému právnímu jednání nebude dovolávat neplatnosti. Opět je zde v praxi uvedena zásada přednosti autonomie vůle před zákonným formalismem.⁶⁷

Dalším z institutů, který se v NOZ řeší a kterému se v nové úpravě dostalo podrobnějšího zájmu, a zároveň je třetí možností, kdy je možné dovolávat se vad učiněného jednání, je relativní neúčinnost právního jednání upravené v ust. § 589 až 599 NOZ. Občanský zákoník z roku 1950 obsahoval problematiku relativní neúčinnosti taktéž, avšak tento institut

⁶⁵ § 588 NOZ: „Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přiči dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.“

⁶⁶ Zásada etsi coactus tamen voluit

⁶⁷ srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 586 – 588, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

byl znám pod pojmem odporovatelnosti. ObčZ z roku 1964, tedy ten do nedávna účinný, tento institut dokonce do roku 1991 neobsahoval vůbec a až po přijetí novely č. 509/1991 Sb. se v českém občanském právu znovu objevil. Konkrétně byl do ObčZ začleněn ust. § 42a ObčZ, který však svým rozsahem náležitě neodpovídal problematice odporovatelnosti a proto musela být dotvářena často judikaturou soudů. Hlavním důvodem této změny, změny názvu na relativní neúčinnost je fakt, že odporovatelnost je institutem práva procesního, zatímco neúčinnost institutem práva hmotného. Relativní neúčinností se rozumí, že *„právní jednání je v rozporu se zákonem, který poskytuje ochranu určitým osobám, a proto je vůči těmto osobám neúčinné. Nezpůsobuje vůči nim zamýšlené právní následky. Vůči ostatním osobám je však plně účinné.“*⁶⁸

NOZ respektuje skutečnost, že relativní neúčinnost právních jednání je právní institucí doplňkovou, vzhledem k základnímu významu úpravy platnosti a neplatnosti právních jednání. V NOZu je tento institut upraven spíše z hlediska prohloubení a propracování předchozí úpravy odporovatelnosti, než aby se jednalo o zcela novou a odlišnou úpravu. V souvislosti s tím se inspiruje zejména odpůrčím řádem z roku 1931, z kterého, avšak s podstatnými redukcemi a deformacemi, vychází jak úprava v občanském zákoníku z r. 1950, tak i úprava v ObčZ.⁶⁹

Dalšími změnami v oblasti právního jednání resp. právního úkonu je po vzoru BGB⁷⁰, převzetí doložení času do zákonné úpravy NOZ, tedy na rozdíl od ObčZ, kde není doložení času vůbec upravováno a existuje zde pouze právní úprava podmínky. *„Doložením času (dies) rozumíme stanovení*

⁶⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1491

⁶⁹ srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 589 – 599, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁷⁰ Bürgerliches Gesetzbuch (zkr. BGB) je německým občanským zákoníkem.

budoucí jisté události, na které závisí vznik, změna nebo zánik nějakého právního následku. Podle toho se rozeznává dies a quo, tj. den (čas), od kterého právní následek vzniká, a dies ad quem, tj. den (čas), kterým právní účinky končí. Na rozdíl od podmínky, která je spojena s nejistou událostí v budoucnu, je tedy doložení času spojeno s jistou událostí, která v budoucnu nastat musí.”⁷¹ Typicky se jedná např. o smrt člověka, kdy jeho smrtí vznikají nové právní skutečnosti, především v souvislosti s dědickým řízením, na druhou stranu některé právní skutečnosti, které existovali za jeho života, smrtí zanikají. Příkladem takovéto skutečnosti je třeba smlouva o životním pojištění, která smrtí pojištěnce zaniká. Zatímco tedy podmínka spojuje vznik, změnu nebo zánik práv nebo povinností s tím, zda nějaká skutečnost v budoucnu možná nastane, není však jisté zda vůbec nastane, doložení času spojuje tytéž následky, až nějaká skutečnost nastane, je tedy předem jasné, že tato skutečnost nastane, akorát není jisté kdy. Obě situace je potřebné z tohoto důvodu funkčně odlišovat.⁷²

Co se týká formy právních jednání, je zde přejata základní myšlenka z ObčZ, který fungoval na principu dohody stran právního úkon, pokud však zákon nevyžadoval určitou formu takového jednání. Zároveň též upravoval obdobně jako NOZ možnosti změny takto uzavřených právních jednání resp. právních úkonů. Co se týče těchto změn právního jednání, lze jej měnit pouze takovou formou, kterou bylo vytvořeno nebo formou přísnější. Oproti ObčZ však NOZ více dbá na ochranu osob, které jsou sice schopny se seznámit s obsahem právního jednání, nejsou však schopny číst a psát. Především jedná-li se o právní jednání, pro které stačí užití soukromé listiny, je zapotřebí, dle nové úpravy, přítomnost a stvrzení

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 545 – 554, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁷² srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 545 – 554, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

podpisem alespoň dvou svědků. Toto ustanovení platí, pokud se není jednající osoba schopna sama podepsat.⁷³

Do nového zákoníku byla zařazena i část, která pojednává o soukromých a veřejných listinách. Na rozdíl od západních zemí, které úpravu listin ve svých civilních zákonících mají, stará úprava v tomto případě neměla zákonnou úpravu ani náznakem. Především z toho důvodu, že nebyly z pohledu občanskoprávní teorie považovány za civilistické téma, ale byl jim u nás přisuzován především význam procesní.⁷⁴ Proto také jedině zákony, které před účinností NOZ obsahovaly ustanovení týkající se listin je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád⁷⁵, který upravuje užití listin jako důkazních prostředků, a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád⁷⁶, který též upravuje tyto listiny z důkazního hlediska. Tato úprava je však veřejnoprávní a ze soukromoprávního hlediska nemá přílišný význam.

V NOZu se jedná především o úpravu listin z pohledu jejich prokazování pravosti a jejich účinků mezi subjekty soukromého práva. Zatímco u veřejných listin, které jsou vydávány orgány veřejné moci v jejich působnosti, nebo jsou za takovouto listinu prohlášeny zákonem a tudíž jsou brány za důkaz původu listiny a bere se za dokázané to, co v ní stojí bez potřeby dalšího prokazování, u listin soukromých je potřeba

⁷³ srov. § 563 odst. 1 NOZ: „Pokud v písemné formě právně jedná ten, kdo nemůže číst a psát, ale je schopen seznámit se s obsahem právního jednání pomocí přístrojů či speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, opatří listinu podpisem; není-li s to se podepsat, učiní namísto podpisu před alespoň dvěma svědky na listině rukou nebo jinak vlastní znamení, ke kterému jeden ze svědků připiše jméno jednajícího.“

§ 40 odst. 5 ObčZ: „K písemným právním úkonům těch, kteří nemohou číst a psát, je třeba úředního zápisu. Úřední zápis se nevyžaduje, má-li ten, kdo nemůže číst nebo psát, schopnost seznámit se s obsahem právního úkonu s pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, a je schopný vlastnoručně listinu podepsat.“

⁷⁴ srov. ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 93

⁷⁵ Především ve svých ust. § 129 a § 134 o.s.ř.

⁷⁶ ust. § 53 s.ř.

prokazovat její pravost a správnost tím, kdo se dovolává účinků v listině uvedených. Tato ustanovení tedy vyjadřují, kdo nese důkazní břemeno, a přejímají legální definici veřejných listin, z výše uvedených zákoníků. Tato část by měla být velmi přínosná především z hlediska usnadnění výkladu právního jednání, přístupu k němu a k jeho formálnímu vyjádření.⁷⁷

Nelze opomenout ani změny v části o právních událostech. Na rozdíl od ObčZ totiž v NOZ právní úpravu právních událostí nalezneme. Legální definici právních událostí nalezneme v ust. § 600 NOZ, který říká, že „*zákon stanoví, která práva a které povinnosti vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností nezávislých na vůli osoby. Takový následek může též určit ujednání stran.*“ Právní úpravu, natož zákonnou definici právních událostí, bychom v ObčZ hledali marně. Avšak NOZ stejně jako ObčZ obsahuje význam a počítání času, které je základem pro právní události i v nové úpravě. Nová úprava rozlišuje mezi dobami a lhůtami. Dosud se tyto pojmy používali poměrně libovolně, ale z úpravy v NOZ lze vyčíst, že zákonodárce chce striktně rozdělit tyto dva pojmy. Dobou se rozumí takový časový úsek, jehož uplynutím zaniká právo nebo povinnost bez dalšího, aniž je potřeba pro vyvolání tohoto právního následku zvláště projevit vůli.⁷⁸ Naproti tomu jako lhůta se označuje časový úsek stanovený k uplatnění práva u druhé strany, popř. u jiné osoby, anebo u soudu nebo jiného příslušného orgánu.⁷⁹

Dále se v NOZ upravují otázky promlčení a prekluze, které navazují na počítání času a úzce s ním souvisí. Úprava promlčení je velmi obdobná

⁷⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 93

⁷⁸ srov. § 603 NOZ: „*Práva a povinnosti zaniknou uplynutím doby, na kterou byly omezeny.*“

⁷⁹ srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 600 – 608, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

s úpravou v ObčZ. NOZ však sjednocuje promlčecí lhůty upravené nejednotně v ObčZ a v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Dalším rozdílem v této části je úprava NOZ v oblasti zániku práva tzv. prekluze. Ta musí být uvedena v zákoně výslovně, jinak právo nezaniká.⁸⁰

Jak je z této kapitoly patrné změn v oblasti právních skutečností proběhlo s účinností NOZ opravdu mnoho. Některé byly spíše kosmetické, třeba úprava formy právních jednání, která se téměř nezměnila, jiné v podstatě od základu měnily či zaváděli úplně nově určité instituty, např. právní úprava doložení času, která nebyla ve staré úpravě vůbec řešena. NOZ je některými velmi kritizovaný zákoník avšak myslím si, že v oblasti právních skutečností je nová úprava oproti ObčZ lepší a propracovanější. Více chrání autonomii osob v jednání a snaží se spíše zhojit nepřesné jednání nežli hned proklamovat jeho neplatnost. Z čistě teoretického hlediska chápu tyto změny jako správný krok k tomu, aby právní skutečnosti, resp. právní jednání fungovaly tak, jak je zamýšleno, aby fungovaly. Jak se tyto změny projeví v praxi a zda bude vše fungovat tak jak má, ukáže až čas a především praxe a judikatura soudů.

⁸⁰ srov. § 654 NOZ: „(1) *Nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně. K zániku práva soud přihlédne, i když to dlužník nenamítne.*
(2) *Ustanovení tohoto zákona o běhu promlčecí lhůty platí obdobně i pro prekluzivní lhůtu.*

3. Právní události

Jak jsem již rozvedl v kapitole věnované právě dělení právních skutečností, rozdělují se podle několika kritérií, to nejdůležitější je však kritérium, které dělí právní skutečnosti dle jejich povahy, tedy dle jejich závislosti na vůli. V této kapitole se budu věnovat pouze takovým právním skutečnostem, které na lidské vůli závislé nejsou, bude tedy pojednávat o objektivních právních skutečnostech. Takovéto na lidské vůli nezávislé objektivní skutečnosti nazýváme právními událostmi. O právní skutečnosti se však jedná pouze tehdy, pokud s nimi zákon spojuje určitá práva a povinnosti. Právní událost je tedy *„součástí objektivní reality, jde o skutečnost, která v určité podobě a za určitých okolností je pro právo významná, objektivní právo ji bere na zřetel a spojuje s ní právní následky.“*⁸¹

Již jsem se zmínil, že s účinností NOZ se do zákonné úpravy občanského práva dostala i legální definice právní události. Význam tohoto ustanovení je především ve vymezení pojmu a oddělení pojmů události, která je sice nezávislou na lidské vůli avšak je z právního hlediska zcela irelevantní, a právní události, se kterou objektivní právo spojuje právní následky.⁸² Tuto definici lze vyčíst z ust. § 600 NOZ, které za právní událost označuje takové skutečnosti, u kterých zákon stanoví, která práva a které povinnosti vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností nezávislých na vůli osoby. Avšak takovéto následky nemusí určovat pouze zákon, lze si je určit i ujednáním stran.⁸³ Platí-li tedy, že smlouvou resp. vícestranným právním

⁸¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 202

⁸² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1515

⁸³ srov. § 600 NOZ: *„Zákon stanoví, která práva a které povinnosti vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností nezávislých na vůli osoby. Takový následek může též určit ujednání stran.“*

jednáním, lze stanovit určité právní následky za předpokladu, že se stane určitá právní událost, neexistuje důvod, proč by tomu tak nemohlo být i v případě jednostranných právních jednání např. u závěti.⁸⁴ Z výše uvedeného plyne, že ust. § 600 NOZ není zcela přesné, jelikož i právní události mohou být ovlivněny lidskou vůlí např. smrt sebevraždou. Je proto potřeba „vymezit právní události negativně, a to tak, že událostmi jsou okolnosti, které nejsou právním jednáním a se kterými právo spojuje právní následky.“⁸⁵ Ani druhá část ust. § 600 NOZ není úplně přesná, jelikož dle NOZ ujednáním míníme nejméně dvoustranné právní jednání a možnost jednostranných jednání zde zákonodárce zcela pominul.

Jednotlivé právní události jsou velmi různorodé. Mohou spočívat v působení přírodních sil např. železná tyč, která podléhá korozi a jelikož se o ní nikdo nestará praskne, spadne a způsobí škodu na vedle stojícím vozidle. Dále se může jednat o živelné pohromy např. povodně či požár. Na druhé straně od přírodních událostí to mohou být i takové události, které jsou výsledkem biologických procesů tj. třeba narození či smrt člověka. Specifickým případem právní události pak je plynutí času.

Právní události nejsou právní skutečnosti, které by bylo možné rozlišovat stejně jako právní jednání. U událostí tedy nemluvíme o skutečnostech, které se staly „po právu“ a ty které byly protiprávní. Nastane-li určitá právní událost, zkoumáme, zda vyvolala pozitivní následky, což je stav žádoucí, nebo naopak zda vyvolala následky negativní, v takovém případě vzniká protiprávní stav. Právní události, které vyvolávají pozitivní právní následky, jsou právní události právem předvídané, přičemž

⁸⁴ srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 202

⁸⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1515

s nimi právní řád nespojuje následky, které by měli odpovědnostní či sankční povahu, jelikož nedochází k žádné újmě. Mezi takovéto pozitivní události řadíme např. narození člověka, dosažení určitého věku, se kterým právo spojuje vznik, změnu nebo zánik určitých právních skutečností, nebo třeba uplynutí určité lhůty. Na druhé straně máme události, které vyvolávají právní následky nepříznivé neboli negativní. Většinou se jedná o přírodní pohromy např. povodeň, krupobití apod. V tomto případě mluvíme o protiprávním stavu. Takovéto události včetně jejich nepříznivého následku nelze z právního hlediska v zásadě očekávat. Kromě zmíněného působení přírodních sil lze mezi protiprávní stavy zařadit i události, které očekávat lze a které vznikají protiprávním jednáním. Typickým případem vzniku protiprávního stavu protiprávním jednáním je vznik škody na cizí věci poté, co se řidič chová v rozporu se zákonem tj. protiprávně a způsobí tak dopravní nehodu. Vzniká tak protiprávní stav, za který odpovídá řidič, který nehodu způsobil.

Z předchozího odstavce tedy vyplývá, že právní události lze dělit podle toho, zda jsou předvídatelné, např. smrt člověka na smrtelnou nemoc, nebo zda je takováto událost nepředvídatelná např. smrt člověka během dopravní nehody či smrt zasažením bleskem. Dělit lze ale právní události též podle toho zda se jedná o události odvrátitelné či neodvrátitelné. Pro právo je však významnější rozlišení pojmů „náhoda“ a „vyšší moc“, resp. „vis maior“. Náhodou máme na mysli událost, která nastane nepředvídaně a neočekávaně avšak při zvýšené opatrnosti jí je možné zabránit či jinak se jí vyhnout. O újmě způsobené náhodou ustanovuje např. ust. § 2904 NOZ.⁸⁶ Oproti tomu vyšší mocí rozumíme určitou přírodní událost, která je

⁸⁶ § 2904 NOZ: „Újmu způsobenou náhodou nahradí ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší příkaz nebo poškodí zařízení, které má nahodilé újmě zabránit.“

i přes vyvinutí veškerých sil nepředvídatelná a zároveň ji nelze odvrátit.⁸⁷
NOZ s takovouto vyšší mocí spojuje zproštění povinnosti hradit vzniklou újmu. Příkladem je třeba § 2925 odst. 1 NOZ.⁸⁸

⁸⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 203

⁸⁸ § 2925 odst. 1 NOZ: „Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení zvláště nebezpečné, nahradí škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí; provoz je zvláště nebezpečný, nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče. **Jinak se povinnosti zproští, prokáže-li, že škodu způsobila zvnějšku vyšší moc** nebo že ji způsobilo vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby; ujednají-li se další důvody zproštění“

3.1 Čas jako právní událost

Právní události jsou v mnoha ohledech ohraničovány určitými časovými rámci, kterých je nutné dosáhnout, aby právní události měli účinky zamýšlené právním řádem. V tomto případě se nejedná o události závislé na určitých přírodních silách či na nějakých biologických procesech. Jedná se o události, které jsou závislé na času. Jeho význam a počítání zaujímá v občanském právu významné místo. Čas lze tedy v tomto ohledu považovat za objektivní právní skutečnost, kdy právo spojuje s určitým časovým okamžikem či plynutím času právní následky. Na rozdíl od obecné úpravy právních událostí, počítání a význam času je v ObčZ upraven. Avšak v NOZ je problematika spojená s časem jako právní událostí řešena komplexněji a přesněji než tomu bylo doposud.

Právní události, které pojí své následky s časem, dělíme na ty, u kterých jde o běh času, s jehož koncem pojí právo určité právní následky anebo mluvíme o nějakém časovém okamžiku, s nímž právo právní následky spojuje.⁸⁹ Běh času pak rozlišujeme na případ, kdy se jedná o dovršení určitého času, např. se jedná o dovršení zletilosti, kdy je osoba právem označena za zletilou a má možnost samostatně právně jednat, a na druhé straně je plynutí času, kdy je právní následek zpravidla vyvolán až v návaznosti na již existující občanskoprávní vztah. Čas lze tedy z hlediska práva brát, jak za samostatnou právní skutečnost viz zletilost, tak za součást složené právní skutečnosti, kde počítání času hraje důležitou roli.⁹⁰

⁸⁹ Časovým okamžikem je např. den, kdy se osoba narodí či den, kdy byla uzavřena smlouva apod.

⁹⁰ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2013. ISBN 978-80-7380-377-3. str. 186

NOZ klade důraz na přesné vyjadřování a nezaměňování určitých pojmů, tak jako tomu bylo v ObčZ, který na různých místech určité pojmy používal s odlišným významem. Proto klade velký důraz v oblasti počítání a plynutí času na pojmy čas, lhůtu a dobu. Především pak striktně odlišuje dobu a lhůtu. Do přijetí NOZ se zásady pro počítání času odvíjely od ust. § 122 ObčZ, který se zabýval pouze lhůtami. V NOZ tedy máme opět úpravu podrobnější a širší. Zatímco dobou rozumíme takový časový úsek, jehož uplynutím zaniká právo nebo povinnost bez dalšího aniž by bylo zároveň potřeba pro vyvolání tohoto právního následku zvláště projevenou vůli,⁹¹ lhůtou se rozumí takový časový úsek, který je stanovený k uplatnění práva u druhé strany, popř. u jiné osoby, anebo u soudu nebo jiného příslušného orgánu, např. lhůta pro podání žaloby.

Jak je již patrné, lhůty a doby jsou závislé na určitém časovém úseku, ve kterém se uskutečňují právní následky vyplývající z právního jednání. Na tento časový úsek nemá vliv ani případná změna v osobě věřitele či dlužníka v závazkovém právu.⁹² Rozlišujeme čas, resp. okamžik, od kterého právní následky počínají tj. *dies a quo*, a čas, resp. okamžik ke kterému právní následky končí tj. *dies ad quem*. Jedná se tedy o období odkládacích a rozvazovacích podmínek, avšak osoby takto jednající jsou si vědomy, že tento rozhodný den nastane, i to kdy nastane.⁹³ Jedná se tedy o institut doložení času „*tj. institut, který slouží k časovému určení vzniku a zániku následků právního jednání,*“⁹⁴ který je v NOZ nově upraven v ust. § 550 NOZ.

⁹¹ srov. ust. § 603 NOZ: „Práva a povinnosti zaniknou uplynutím doby, na kterou byly omezeny.“

⁹² srov. ust. § 604 NOZ: „Změna v osobě věřitele nebo dlužníka nemá vliv na běh doby nebo lhůty.“

⁹³ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 206

⁹⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1517

Plynutí času je tedy ohraničeno svým počátkem, od kterého lhůta či doba běží a koncem, ke kterému právní následky zanikají. Tento počátek je spojován se skutečností, který je pro běh lhůty či doby rozhodný. Oproti úpravě v ObčZ je nová úprava v určování okamžiku rozhodném pro vznik či zánik práva nebo povinnosti přesnější a podrobnější. NOZ ustanovuje v ust. § 601 odst. 1 NOZ, že nabýváme-li určité právo nebo vzniká-li nám určitá povinnost, nabude nebo vznikne počátkem rozhodného dne. Pokud takovéto právo či povinnost zaniká, zanikne koncem rozhodného dne.⁹⁵ Konec plynutí času je zpravidla spojován s jinou právní skutečností a může být, na rozdíl od počátku plynutí času, určován čtyřmi odlišnými způsoby, a to následovnými:

- dnem, o němž je jisté, že nastane a kdy nastane. Příkladem je třeba výpovědní doba z nájmu
- dnem, o němž je jisté, že nastane, akorát není jisté, kdy přesně nastane. Jedná se zde např. o smrt člověka
- dnem, o němž není jisté, zda nastane, ale je jisté, kdy popřípadě nastane. Zde se jedná např. o dosažení určitého věku
- a dnem u kterého není jisté, zda nastane, ani kdy nastane, např. zda a kdy bude uzavřeno manželství

V prvním případě se jedná o institut doložení času, tedy čistě o stanovení určitého času. V ostatních případech se jedná o podmínky, které sice mohou, ale také nemusejí nastat.

Důležitou součástí plynutí času je právní úprava jeho počítání. Pravidla pro počítání času byla v českých občanských zákonících upravována vždy.

⁹⁵ srov. § 601 odst. 1 NOZ: „Nabývá-li se právo nebo vzniká-li povinnost v určitý den, nabude se nebo vznikne počátkem toho dne; zaniká-li právo nebo povinnost v určitý den, zanikne koncem toho dne. To neplatí, vylučuje-li to povaha právního případu.“

Jinak tomu není ani v NOZ, kde jsou tyto pravidla upravena v ust. § 605 až § 608 NOZ. Právně významná období totiž vyžadují jednotnou metodu počítání. Lhůty a doby lze definovat jako určitý běh času určený začátkem a koncem. V občanském právu rozlišujeme počítání lhůt přirozených a právních, které jsou počítány odlišně. Právní lhůty a doby lze ještě rozdělit na takové, které určuje přímo zákon, tj. zákonné lhůty či doby, a ty, které si strany ve svém jednání určují samy, tj. smluvní lhůty či doby.

Lhůty lze dále ještě rozlišovat na lhůty procesní a hmotněprávní. Toto dělení je z hlediska lhůt nejzásadnější. I přesto že hmotněprávní lhůty ovládají poměry v právu hmotném, mohou mít, za předpokladu že nejsou dodrženy, zásadní význam procesní. Pokud nevyužijeme danou hmotněprávní lhůtu, oslabujeme tím své procesní postavení a je možné, že rozhodnutím soudu o své právo přijdeme. Hmotněprávní lhůty se liší od těch procesních lhůt také místem kde je potřeba právo poslední den lhůty uplatnit či vykonat. U procesních lhůt stačí písemnost poslední den lhůty předat poště s tím, že je potřeba ji doručit adresátovi. U hmotněprávních musí být právo vykonáno či uplatněno u toho subjektu, u něhož vykonáno být má. Písemnost tedy musí do konce takovéto lhůty dojít adresátovi, nestačí pouhé předání poště poslední den lhůty.

Počítání času se v NOZ vztahuje pouze na hmotněprávní lhůty a pouze na takové skutečnosti, které spadají do působnosti NOZ. Jelikož jsme v oblasti soukromého práva i pro počítání času platí dispozitivnost takovýchto ujednání např. ve smlouvách. Jen v případech, že lhůta není určena vůbec nebo je určena nedostatečně, použije se lhůt zákonných.

Pro určování lhůt a dob používá NOZ především dny, týdny, měsíce nebo roky. Den počátku jejího běhu, pokud se jedná o lhůtu či dobu určenou

podle dnů, je zákonem označen den, který následuje po skutečnosti, která je pro její počátek rozhodná.⁹⁶ Pokud se jedná o lhůtu nebo dobu stanovenou nebo určenou dle týdnů, měsíců či let, připadá konec takovéto lhůty či doby na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, kdy nastala rozhodná právní skutečnost pro její začátek. Zde tedy nezačíná běh lhůty dnem následujícím po rozhodné události tak jako tomu je u lhůt určených dle dnů.⁹⁷ Dalším pravidlem je určování poloviny měsíce dle NOZ, který v ust. § 606⁹⁸ určuje, že polovinou měsíce rozumíme patnáct dní a středem měsíce je patnáctý den v něm. Důležité pro právní počítání lhůt je také ust. § 607 NOZ, které říká, že pokud připadne poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, posledním dnem lhůty je automaticky první následující pracovní den.

Pokud tedy porovnáme úpravu počítání času v NOZ s ObčZ, který tuto problematiku upravuje v ust. § 122 ObčZ, zjistíme, že NOZ tuto úpravu přebírá. Novinkou však je stanovení počítání lhůt v kratších časových jednotkách, než jsou dny, což je odlišení od obecného pravidla stanoveného v ust. § 605 NOZ. V takových případech se lhůta počítá od okamžiku, kdy započne do okamžiku, kdy skončí.⁹⁹ Jedná se o takové časové jednotky, v nichž je lhůta či doba určena tak krátká, že nemá smysl určovat počátek lhůty či doby dle pravidel uvedených v ust. § 605 NOZ.

⁹⁶ srov. ust. § 605 odst. 1 NOZ: „Lhůta nebo doba určená podle dnů počíná dnem, který následuje po skutečnosti rozhodné pro její počátek.“

⁹⁷ srov. ust. § 605 odst. 2 NOZ: „Konec lhůty nebo doby určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se lhůta nebo doba počítá. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty nebo doby na poslední den měsíce.“

⁹⁸ § 606 odst. 1 NOZ: „Polovinou měsíce se rozumí patnáct dnů a středem měsíce jeho patnáctý den.“

⁹⁹ srov. ust. § 608 NOZ: „Lhůta nebo doba určená v kratších časových jednotkách, než jsou dny, se počítá od okamžiku, kdy začne, do okamžiku, kdy skončí.“

Proto je pro takováto určení rozhodná např. hodina, či dokonce kratší úsek.¹⁰⁰

¹⁰⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1524

4. Právní jednání

V předchozí kapitole jsem se věnoval právním skutečnostem na lidské vůli nezávislým. Nyní se chci zaměřit na nejdůležitější část, která je v oblasti právních skutečností upravována. „V soukromém právu, kde práva a povinnosti vznikají typicky z vůle právních subjektů, je právní jednání nejčastější a současně i nejvýznamnější právní skutečností.“¹⁰¹ Jedná se o subjektivní právní skutečnosti, jejichž základní podstata spočívá ve volném jednání osob, tzn. jedná se o takové právní jednání, jehož projevením jednající zamýšlí založit, změnit, či ukončit určitá práva či povinnosti. Jinými slovy je to takové jednání, kterým je subjekt schopen vyvolat určité právní následky tj. vznik, změnu či zánik právních poměrů. Tyto následky vyplývají buďto z právního jednání, ze zákona, z dobrých mravů, zvyklostí či zavedené praxe stran.

V NOZ nenalezneme legální definici tohoto pojmu, ale z občanskoprávní teorie lze dovodit, že podstatou právního jednání je projev vůle jednající osoby.¹⁰² Vůli lze chápat jako vnitřní psychický vztah jednajícího k zamýšlenému právnímu následku, zatímco její projev je její vnější stránkou. Vůle a její projev tvoří jeden celek, proto není právně relevantní, že někdo určitý právní následek pouze zamýšlí, ke způsobení následku je potřeba takovouto vůli i projevit.¹⁰³ Tento projev vůle by měl být projeven dostatečně určitě navenek, tak aby o něm nebylo pochyb ostatním jednajícím. Pokud to tedy shrneme k právnímu jednání je zapotřebí vůle, která je projevena navenek a která vyvolává právní následky, zároveň však takovýto projev vůle musí být v souladu s právním řádem, dobrými mravy

¹⁰¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 1941

¹⁰² srov. ust. § 551-553 NOZ

¹⁰³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1304

a zvyklostmi a zavedené praxe jednajících stran. Obsah právního jednání tedy musí být možný a dovolený.

Právně je možné jednat nejenom v souladu s právním řádem, tj. právním jednáním, ale jednat lze i v rozporu s takovýmto řádem tj. protiprávně. Pokud tedy nespĺňuje právní jednání požadavek souladu se zákonem, dobrými mravy, zvyklostmi a zavedené praxe hovoříme o jednání protiprávním. Takovéto právní jednání objektivní právo zakazuje, je pro právo nežádoucí a v případě, že nastane, spojuje s nimi právní řád určité předem definované sankční následky. Příkladem je třeba povinnost splatit dluh, kterou nesplním. Pokud mám povinnost splatit dluh a neučiním tak v domluvené lhůtě, nekonám tzn. jednám protiprávně, zároveň s tím, že má povinnost splacení dluhu existuje i nadále jako sankce tohoto protiprávního jednání mi navíc začnou k dlužné částce přibývat úroky z prodlení.

Právně či protiprávně je možné jednat různými způsoby. Tyto způsoby upravuje první část (věta před středníkem) ust. § 546 NOZ.¹⁰⁴ Jednat lze v právním smyslu aktivně, tedy z právního hlediska pozitivně, tj. určitým konáním, nebo lze také jednat pasivně, tedy z právního hlediska negativně tj. nekonáním. Nekonání neboli omisivní jednání je založeno na nečinnosti jednajícího. Nekonáním však nelze označit jakoukoli nečinnost, ale pouze takovou, z které s ohledem na okolnosti případu vyplývá určitá vůle jednajícího. I přesto, že NOZ staví oba tyto projevy vůle na roveň, „jde o rovnocennost pouze formální, ne skutečnou. Většina právních následků se

¹⁰⁴ § 546 NOZ: „Právně lze jednat konáním nebo opomenutím; může se tak stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit.“

*pojí především s konáním. Opomenutí je formou lidského chování relevantní v podstatně méně četných případech.*¹⁰⁵

Konání můžeme dále rozlišovat podle toho, zda spočívá v dání něčeho (dare), např. se může jednat o splnění určitého závazku, či zda spočívá v určité činnosti (facere), příkladem takovéto činnosti je třeba doprava věci či osob. I nekonání rozlišujeme a to podle toho, zda se jedná o pouhé nekonání (non facere), tedy o takový případ, kdy určitá osoba měla či mohla něco konat, avšak svou povinnost nesplnila, nekonala, příkladem může být výše zmíněný dluh, v tomto případě nezaplacený, nebo jestli se jedná o nějaké právo, ke kterému je určitá osoba oprávněna avšak nevyužije ho. V tomto případě může dojít ke dvěma situacím, buďto se oprávněná osoba zdrží určitého konání a své právo nevyužije (omittere), např. se domluvím se sousedem, že nevyasadím stromy vedle plotu, abych mu nestínil, tzn. že nevyužiji v plném rozsahu své vlastnické právo, nebo strpí (pati), aby někdo jiný jeho právo omezoval, a takovému omezení nezabrání prostředky, které mu zákon poskytuje, příkladem může být třeba, že nám ostatní obyvatelé vsi chodí na pozemek ke studni pro vodu.¹⁰⁶

Právo rozlišuje dva hlavní způsoby projevu vůle. Konat nebo nekonat můžeme buďto výslovně, jednajíc se vyjadřuje především slovy a není pochyb o jeho úmyslu, nebo jiným způsobem, který, vzhledem k okolnostem, nezbuzuje pochybnosti o tom, co chtěla jednajíc osoba vyjádřit, takovéto jednání nazýváme nevýslovným, resp. konkludentním jednáním.

¹⁰⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1317

¹⁰⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 156 an.

„Výslovný projev je třeba posuzovat hlavně z hlediska jeho formálnosti. Předpokládá se proto využití standardizovaných komunikačních prostředků.“¹⁰⁷ Takovýto projev vůle může být proveden ústně, písemně a znakovou nebo posunkovou řečí, stejně tak je možné použití určitého kódu či znaků. Zatímco u ústního jednání a při používání znakové či posunkové řeči je způsob jednání jediný, totiž slovní domluva, písemná forma může mít více podob a je přísnější. Zákon rozeznává několik forem a to formu textovou, prostou písemnou formu, písemnou formu s ověřenými podpisy a formu úřední listiny. NOZ vychází ze stejného principu jako úprava ObčZ, přejímá totiž základní koncepci písemné formy právních jednání, které určuje, že písemné jednání lze brát za právní jednání až poté co splní všechny náležitosti. Těmito náležitostmi jsou písemnost a podpis jednatelů.¹⁰⁸ Za určitou kategorii výslovného projevu písemnou formou lze považovat i projev, který byl učiněn ve formě elektronického sdělení. Takovýto výslovný projev musí ovšem splňovat dva předpoklady a to že umožní zachycení obsahu právního jednání a zároveň bude možné určit jednatelů osobu. Do takovéto kategorie učiněné elektronickými nebo jinými technickými prostředky, které umožňují zachycení obsahu právního jednání a určení jednatelů osoby, řadíme třeba projev vůle na základě vložení dat, která jsou automaticky počítačem generována např. potvrzení o pojištění.¹⁰⁹

¹⁰⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1318

¹⁰⁸ srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 01. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007 in Beck-online.cz. : „Písemná forma právního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí, a to písemnosti a podpisu. Písemnost spočívá v tom, že projev vůle (právní úkon) jednatelů subjektu zahrnuje všechny podstatné náležitosti zachycené v písemném textu listiny. Písemný projev musí být zároveň podepsán, tj. je platný až po podpisu jednatelů osoby. Smlouva, která musí být písemná, avšak nebyla jejími účastníky podepsána, nemůže vyvolat zamýšlené právní následky.“

¹⁰⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1319

Naproti výslovnému jednání odlišuje NOZ jednání konkludentní, tedy jednání jiným způsobem, které ovšem nevzbuzuje pochyb o jeho úmyslu. Máme na mysli taková nevýslovná jednání, které přesto projevují určitou vůli jednajícího způsobit určité právní následky. Konkludentním jednáním tedy myslíme takový projev vůle, který je učiněn jinak než slovy nebo písemnou formou. Důležité je „odlišovat toto pozitivní jednání od pouhého mlčení nebo nečinnosti.“¹¹⁰ Jedná se o faktické chování, z něhož vyplývá určitá právně relevantní vůle jednajícího, např. kývnutí hlavou na znamení souhlasu, vybrání předmětu právního jednání tím, že jej jednající označí, přeškrtnutí části textu na znamení nesouhlasu apod. S technologickým vývojem společnosti způsobů, kterými lze konkludentně jednat přibývá, jelikož za konkludentní vyjádření vůle lze považovat i případ, kdy k právnímu jednání využijeme různých technických prostředků, např. placení platební kartou, nákup zboží v prodejním automatu apod. Konkludentní povahu mají některá právní jednání, která jsou upravena přímo v zákoně. Příkladem takového jednání je třeba ust. § 1578 odst. 1 NOZ¹¹¹, který se zničením listiny, na níž byla závěť napsána, spojuje odvolání této závěti. I když dle mého názoru toto ustanovení není zcela přesné, jelikož užívá nepřesně pojmu mlčky.¹¹²

I přesto, že obě tyto formy právního jednání jsou velmi odlišné, není vyloučeno, aby bylo právní jednání provedeno částečně výslovně a částečně konkludentně. Příkladem je třeba návrh na uzavření kupní smlouvy, který může být učiněn výslovně ústně s tím, že k označení předmětu převodu dojde konkludentně pohybem ruky.

¹¹⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1319

¹¹¹ § 1578 odst. 1 NOZ: „K odvolání závěti mlčky se vyžaduje zničení listiny, na níž byla závěť napsána. Zničí-li zůstavitel jen jeden z několika stejnopisů závěti, nelze z toho ještě usuzovat na její odvolání.“

¹¹² viz níže

V právní teorii se setkáváme ještě se třetím způsobem právního jednání, kde se též jedná o nevýslovné právní jednání. Jedná se o právní jednání mlčky, kdy hovoříme o zvláštním druhu nekonání. Mlčení samo o sobě však není projevem vůle, nevyjadřuje totiž ani souhlas, ani nesouhlas. I mlčení je však realizací určité autonomie vůle, především z hlediska absence povinnosti projevit se.¹¹³ Neplatí proto zásada, která byla uznávána kanonickým právem ve středověku, že „ten kdo mlčí, souhlasí.“ V dnes platném právu platí zásada opačná, tedy že „ten kdo mlčí, o tom nelze mít za to, že souhlasí.“ Tento závěr potvrzuje a vyjadřuje zákon výslovně třeba v souvislosti s přijetím návrhu na uzavření smlouvy, kdy zákon v ust. § 1740 odst. 1¹¹⁴, stanovuje, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím návrhu nejsou. *„Stejně jako v případě nekonání, také mlčení je právním jednáním pouze tehdy, pokud z něj s ohledem na okolnosti případu vyplývá určitá vůle jednajícího.“*¹¹⁵ Mlčení může mít tedy za určitých okolností hodnotu projevu vůle. K tomu je však zapotřebí existence specifické situace, z níž lze projev vůle dovodit. Mlčení lze jako projev vůle považovat především v situacích, ve kterých to vyplývá ze zavedené praxe jednajících stran.¹¹⁶ Neodmítne-li jedna strana v určité lhůtě projev vůle druhé strany, přičemž v předchozích případech takováto ujednání vždy platila, znamená mlčení souhlas. V rámci takovýchto smluv zakládá mlčení stav důvěry mezi jednajícími.

NOZ je založeno mimo jiné také na zásadě určitosti a nekumulování pojmů, avšak v případě pojmu mlčení je zákon v některých případech

¹¹³ srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1320

¹¹⁴ srov. § 1740 odst. 1 NOZ: *„Osoba, které je nabídka určena, nabídku přijme, projeví-li s ní včas vůči navrhovateli souhlas. Mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou.“*

¹¹⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 1953

¹¹⁶ srov. ust. § 556 odst. 2 NOZ: *„Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají.“*

nepřesný. Zákon pojem mlčení používá nekoncepčně, jeho pojetí výkladu se rozchází a v některých případech je mlčení zaměňováno či směřováno s konkludentním jednáním¹¹⁷, jako příklad lze uvést výše zmíněné konkludentní jednání dle ust. § 1578 odst. 1, kdy zničení závěti považuje zákon za mlčky provedené odvolání závěti.

Právní následky, které vyvolává projev vůle učiněný mlčky, je třeba odlišovat od následků, které právní jednání vyvolává přesto, že v něm nejsou vyjádřeny. Takovéto nevyjádřené následky jsou často označovány jako následky mlčky sjednané. Vůle projevená jednajícími totiž nutně nemusí obsahovat veškeré následky právního jednání, některé z právních následků bývají přirozenou součástí právního jednání a vyplývají z jeho povahy, aniž by bylo třeba, aby byly vyjádřeny v rámci projevu vůle. Nejedná se tedy, jako je tomu v případě projevu vůle mlčením, o právní následky, které by právní jednání vyvolávalo proto, že o nich účastníci právního jednání mlčí. *„Jinak řečeno, jde o následky, které právní jednání vyvolává přesto, že se o nich mlčí, nikoli proto, že se o nich mlčí.“*¹¹⁸

¹¹⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 1954

¹¹⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 1954

4.1 Právní úkon – právní jednání

Právní jednání je v českém soukromém právu novinkou, tedy pouze relativní novinkou, jelikož toto označení, které je užíváno v dnes účinném občanském zákoníku, je návratem k tradičnímu pojmosloví, užívaném na našem území před přijetím úpravy občanského práva z roku 1950, který do soukromého práva zavedl termín „právní úkon“. Tento pojem poté přejal i ObčZ, který byl až do 31. prosince 2013 účinný na našem území. NOZ se tedy snaží do soukromého práva vrátit tradiční pojmosloví, mimo jiné také pojem právní jednání. Jedním z důvodů pro tuto změnu je i snaha o opuštění terminologie spojené s minulým společenským režimem. Tento obnovený výraz též lépe vyhovuje po jazykové stránce, srov. „právně jedná“ a proti tomu výraz z předešlé úpravy „činí právní úkon“.

Nejedná se však pouze o změnu názvu. Tyto dva pojmy nelze pokládat za totožné. Pojem právního jednání totiž představuje širší pojem, nežli tomu bylo u právního úkonu a měl by vyvolávat širší následky než tomu tak bylo doposud. Především proto, že v sobě zahrnuje nejen právní jednání, ale zároveň i kvaziprávní jednání a faktické úkony¹¹⁹. To samozřejmě neznamená, že by takovéto následky nebyly dříve spojovány s právním úkonem, nebyly však výslovně uváděny a byly spíše opomíjeny či brány jako samozřejmost. Z teoretického hlediska tedy určité odlišnosti pozorujeme, v praxi však toto terminologické odlišení zřejmě nebude hrát významnější roli, neboť většinu institutů, které jsou v právním jednání brány jako nové, byly již dříve dovozeny praxí a judikaturou soudů. Jako příklad lze uvést třeba časovou doložku, která je sice legálně upravena až

¹¹⁹ srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 02. 03. 2004, sp. zn. 30 Cdo 531/2006 in Beck-online.cz. : „Právním úkonem se rozumí projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku občanskoprávního vztahu, který právní předpisy s takovým projevem spojují (§ 34 obč. zák.). Právním úkonem ve smyslu uvedeného ustanovení občanského zákoníku však není faktická činnost, byť se jí právní úkon provádí.“

od účinnosti NOZ, avšak občanské právo ji mezi právní skutečnosti zařazovalo a pracovalo s ní již předtím.

Přijetím NOZ došlo k zásadní změně, a to v tom směru že nová úprava neobsahuje zákonnou definici právního jednání. Na rozdíl od ObčZ, který ve svém ust. § 34 ObčZ¹²⁰ definuje právní úkon jako projev vůle, který směřuje zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují. Právní jednání si tedy neklade za prvořadý cíl zákonnou definici právního jednání. Právní jednání tedy nemá v NOZ zákonnou definici, kterou jeho tvůrci zcela odmítli a zaměřili se především na úpravu právních následků, které z právního jednání vznikají s tím, že náležitosti právního jednání vyplývají z dalších ustanovení zákona. Z těchto ustanovení NOZ lze vyčíst, že za právní jednání lze považovat takové jednání, které obsahuje projev vůle, že mají určité právní následky nastat a zároveň zákon takové následky aprobuje, tj. schvaluje. Těmito následky rozumíme vznik, změnu nebo zánik práv nebo povinností. V podstatě je tedy právní jednání založeno na stejných podmínkách, na kterých je založen i právní úkon.

Přestože podstatou obou těchto pojmů je autonomie vůle stran, přece jen je úprava právního jednání v této oblasti lepší. Jelikož stará úprava byla novelizovanou verzí socialistického občanského práva, byla více svazována právním formalismem. Na rozdíl od NOZ, který se od tohoto formalismu odklání a zdůrazňuje důležitost především autonomie vůle v soukromém právu. Na svobodu vůle je v nové úpravě nahlíženo jako na základní a nejdůležitější princip nejen ve smluvním právu, ale v zásadě platí v celé

¹²⁰ § 34 ObčZ: „Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“

oblasti soukromého práva.¹²¹ Tyto tendence, které směřují k podpoře autonomie vůle, můžeme sledovat především v liberálním přístupu zákonodárce při posuzování vad právního jednání. Především v tom ohledu, že ponechává na uvážení strany, zda bude namítat neplatnost dle vlastního uvážení.¹²² NOZ je v tomto ohledu postaven na zásadě, že je na právní jednání třeba nahlížet spíše jako na platné nežli naopak.

Tato zásada a jeden ze základních rysů NOZ, a současně i výraz změny oproti předchozímu stavu,¹²³ tedy autonomie vůle, je zakotvena přímo v zákonné úpravě, konkrétně v ust. § 1 odst. 2¹²⁴ a je brána za jednu ze základních zásad celého konceptu obecné části nové úpravy. Tato zásada se v NOZ projevuje zejména tím, že povaha právních norem je především dispozitivní. To umožňuje jednajícím stranám dohodnout si v podstatě cokoli, co neodporuje zákonu či dobrým mravům a zákon samotný je tak až jakýmsi sekundárním pramenem. Toto se projevuje především v oblasti výkladu právního jednání, nápravě jejich vad a zachování platnosti projevů vůle.¹²⁵

Dalším rozdílem mezi úpravou těchto dvou institutů je zejména v terminologii. Již výše je zmíněna terminologická změna právního úkonu zpět na právní jednání. Těchto změn však v oblasti právního jednání více.

¹²¹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-483-4. str. 133

¹²² srov. § 586 NOZ: „(1) *Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba.*
(2) *Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.*“

¹²³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1298

¹²⁴ srov. § 1 odst. 2 NOZ: „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*“

¹²⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1298 an.

V ObčZ nenalezneme tradiční terminologii, nýbrž terminologii ovlivněnou především socialistickým náhledem na soukromé právo. Návrat k tradičním institutům byl však také ovlivněn a to především inspirací úpravou převážně germánských států.¹²⁶ Příkladem je třeba ovlivnění německým právem v oblasti institutu „relativní neúčinnosti“.

Hlavními změnami v oblasti právního úkonu, resp. právního jednání tedy je především jeho širší pojetí, návrat k tradičnímu pojmosloví a podrobnější a přesnější úprava přímo v zákoně. I přesto, že právní úkon má v podstatě stejné účinky jako právní jednání, i když k tomu bylo zapotřebí dovozování z právní teorie a především z praxe a judikatury soudů, je nová úprava dle mého názoru lepší a především si myslím, že nebude docházet k obcházení zákona v takové míře, jako tomu bylo doposud. Avšak toto je pouze můj názor a až čas ukáže jak přesná a podrobná tato úprava opravdu je.

¹²⁶ Hovoříme zde o občanském zákoníku německém (BGB) a rakouském (ABGB).

4.2 Náležitosti právního jednání

Právní jednání je právní skutečnost, která spočívá v určitém chování. Občanské právo klade na takovéto chování určité požadavky, které je nutné splnit, aby se mohlo o právním jednání vůbec hovořit. Tyto požadavky právní teorie označuje jako náležitosti právního jednání. Zároveň z občanskoprávní teorie vyplývá, že rozlišujeme čtyři základní náležitosti, které musí splňovat. A to následující náležitosti:

- právního subjektu, tj. osoby, která projev vůle činí
- vůle
- projevu takové vůle
- a předmětu projevu vůle

Někdy je mezi tyto základní náležitosti přidávána i náležitost vzájemného vztahu vůle a projevu vůle, avšak dle mého názoru tato náležitost přímo vyplývá z náležitosti vůle a jejího projevu, jelikož pokud nebyla vůle projevena nelze hovořit o právním jednání, stejně tak pokud projevená vůle nebyla vážně a svobodně myšlena.

4.2.1 Náležitosti právního subjektu

Právně jednat není v právu dovoleno každému subjektu. Aby mohl subjekt právně jednat, je potřeba aby byl osobou, resp. subjektem v právním slova smyslu. Musí tedy splňovat určitá zákonem daná kritéria,

kterými jsou právní osobnost upravená v ust. § 15 odst. 1 NOZ a právní svéprávnost, která je upravena tamtéž v odst. 2.¹²⁷

Hovoříme-li o právní osobnosti, máme na mysli způsobilost osoby mít určitá práva nebo povinnosti. Jedná se tedy o jedno ze základních lidských práv.¹²⁸ V ObčZ byla tato způsobilost označována jako právní subjektivita. Právní osobnost má z pohledu práva fyzická i právnická osoba. Právní osobnost u fyzických osob vzniká narozením¹²⁹ a zaniká smrtí nebo prohlášením za mrtvého. Jiným způsobem nemůže být fyzická osoba své právní osobnosti zbavena, nelze se jí ani vzdát. U právnických osob spojujeme vznik a zánik takovéto osoby se vznikem či zánikem právní osobnosti, tj. že společně se vznikem právnické osoby vzniká také právní osobnost a společně se zánikem, zejména v souvislosti s výmazem z veřejných rejstříků, tato právní osobnost zaniká.¹³⁰

Svéprávnost je řešena pouze pokud se jedná o fyzické osoby. Právnická osoba totiž svéprávnost nemá. Nemůže tedy jednat sama, k právnímu jednání je zapotřebí, aby byla zastoupena. Obvykle bývá zastoupena zvoleným statutárním orgánem, který jedná jménem právnické osoby např. jednatel firmy. Na základě těchto skutečností lze svéprávnost definovat jako způsobilost fyzické osoby nabývat pro sebe vlastním právním jednáním a zavazovat se k povinnostem.¹³¹ Na rozdíl od právní osobnosti svéprávnost nabývá fyzická osoba postupně podle stavu své psychické vyspělosti. Plně svéprávným člověkem se lze stát třemi způsoby a to:

¹²⁷ § 15 NOZ: „(1) Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. (2) Svěprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“

¹²⁸ čl. 5 LZPS: „Každý je způsobilý mít práva.“

¹²⁹ srov. ust. § 23 NOZ: „Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.“

¹³⁰ srov. ust. § 118 NOZ: „Právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku.“

¹³¹ viz pozn. 127

- nabytím zletilosti, tj. dovršením osmnáctého roku věku
- nabytí plné svéprávnosti lze i dříve, uzavřením manželství
- nebo lze plné svéprávnosti dosáhnout na základě rozhodnutí soudu, tj. přiznání svéprávnosti

Pokud ale osoba nesplňuje kritérium svéprávnosti ať proto, že ještě nenabyla plné svéprávnosti, nebo jí byla její svéprávnost soudem omezena, musí za ni jednat buďto zákonný zástupce, nebo opatrovník. Pro právní jednání je tedy svéprávnost zásadním kritériem, bez něhož není možné, aby osoba právně jednala.

4.2.2 Náležitosti vůle

Právní jednání lze definovat jako projev vůle, který směřuje k vyvolání právních následků. Vůle je tedy nejdůležitější náležitostí právního jednání. Je založena na tom, jaké právní následky chce účastník svým jednáním vyvolat. *„Samotná vůle však ke vzniku právního jednání nevede, k tomu, aby se vůle stala právně relevantní, musí být projevována navenek určitým objektivně poznatelným způsobem.“*¹³² Projev vůle tedy obsahuje dvě složky. Tou první složkou je vnitřní subjektivní stránka projevu vůle, tou druhou je její vnější stránka, tj. její objektivní projev ve vnějším světě. Právní jednání je založeno na jednotě těchto složek, vůli a jejího projevu, lze tedy konstatovat, že základním pojmovým znakem každého právního jednání je projev vůle. Není však možné v každodenním občanskoprávním styku zkoumat, zda u jednajících stran skutečně vůle existuje, a navíc zda byla projevována vůle náležitá, která je dle práva zapotřebí k vyvolání

¹³² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 1967

právních následků. Usuzujeme tedy z okolností, za nichž bylo jednáno, s přihlédnutím k tomu, že by každý měl jednat poctivě a v dobré víře.¹³³

Existuje zde však možnost, že se vůle chtěná, tj. vnitřní a její projev ve vnějším světě rozcházejí. Pro takovéto případy existují dvě základní teorie, které byly k řešení takovýchto rozporů vyvinuty. Jsou jimi teorie vůle a teorie projevu.

Teorie vůle vychází z názoru, že rozhodující je vnitřní vůle, která by měla být posuzována jako určitá vnitřní skutečnost, která je nezávislá na jeho vnějším projevu. Projev je chápán pouze jako deklaratorní sdělení vůle, jako určitý důkaz o této vůli. Tato teorie je tedy postavena na tom, že by se mělo na vůli nahlížet, jako kdyby existovala odděleně a samostatně od jejího projevu. Z této teorie však české právo nevychází, lze totiž jen stěží prokazovat skutečnou vnitřní vůli.¹³⁴

Teorie projevu naproti tomu vychází z přesvědčení, že je rozhodující projev. Podle této teorie nastávají právní následky tím, že adresát může z vnějšího projevu dovozovat existenci vůle způsobující právní následky. Dle této teorie tedy nezáleží na shodě vůle a jejího vnějšího projevu, protože projev je závazný i bez souladu s vnitřní vůlí. Tato teorie byla hojně využívána i judikaturou soudů. Příkladem je třeba usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001: *„Každý procesní úkon je nutno posuzovat podle toho, jak byl navenek projeven, nikoliv podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednajícího je skutečný souhlas. Ani podstatný omyl účastníka mezi tím, co procesním*

¹³³ srov. ust. § 6 odst. 1 NOZ: *„Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.“*
a § 7 NOZ: *„Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře“.*

¹³⁴ srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1305

*úkonem projevil a tím, co jím projeviti chtěl, nemá na procesní úkon a jeho účinnost žádný vliv.*¹³⁵

Obě tyto teorie jsou však velmi jednostranně zaměřeny a v současné době převládá teorie platnosti, která je postavena na snaze o rovnováhu obou těchto protikladných přístupů. „Rozhodující je vzájemné působení vůle a projevu, které je reflektováno v právních následcích. Vůle se uskutečňuje v jejím projevu, který není pouhým sdělením vůle, nýbrž jejím provedením.“¹³⁶ Projev vůle tak zastává dvě funkce, jednak je určujícím aktem, který má konstitutivní význam a jednak je vůči adresátovi výrazem, který vyžaduje ochranu důvěry, jelikož je jednající svým projevem vázán. Při řešení následků vad vůle tedy české právo vychází ze zásady ochrany důvěry.

Již jsem uvedl výše, že základem každého právního jednání je vůle k němu. Je však právně relevantní pouze v tom případě, že je projevena osobou, která je způsobilá tuto vůli mít¹³⁷. Vůle je definována jako „psychický (vnitřní) vztah jednající osoby k zamýšlenému následku.“¹³⁸ Náležitosti vůle, které jsou potřebné k tomu, aby bylo možné na právní jednání nahlížet jako na platné, jsou určeny v ust. § 551 až § 553 NOZ, kde je zakotveno, že o právním jednání hovoříme v případě, že je vůle projevena vážně, svobodně, srozumitelně a určitě. Nejen z právní teorie, ale zároveň i z ust. § 551 NOZ¹³⁹ vyplývá, že bez vůle jednajících osob nelze o právním jednání hovořit, stejně tak nelze za právní jednání označit

¹³⁵ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001 in Beck-online.cz

¹³⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1305

¹³⁷ viz 4.2.1 Náležitosti právního subjektu

¹³⁸ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.* 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 21

¹³⁹ § 551 NOZ: „O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednající osoby.“

takové jednání, kde vůle sice nechybí, ale navenek projevena nebyla, vnitřní pohnutka nebo motiv jsou tedy z právního hlediska irelevantní. NOZ na takováto právní jednání nahlíží jako by vůbec neexistovala, jsou označovány za nicotná resp. zdánlivá jednání. Rozdílně od úpravy staré, která s vůlí, jež nebyla projevena svobodně, vážně, srozumitelně a určitě, spojovala neplatnost takovýchto právních úkonů.

Z ust. § 551 NOZ vyplývá, že jednou z náležitostí vůle je její svoboda. Svobodou vůle máme na mysli takový vnitřní stav, který je prost působení vnějších rušivých vlivů, které by mohli člověka zbavit volnosti rozhodnout se, zda určitý projev vůle projeví či nikoli, nebo tuto jeho volnost nepřiměřeným způsobem omezí. Z povahy právního jednání vyplývá, že ačkoli se v teorii jedná pouze o požadavek náležitosti vůle, je pro právo její svobodný projev rozhodující. Za svobodný projev vůle lze tedy považovat určité chování, kterým chce osoba způsobit právní následky, a důležité je, aby se k tomuto jednání rozhodla samostatně.

Jednání bez potřebné svobodné vůle je takové, kdy jedná ten, kdo byl k tomu donucen nátlakem druhé strany popř. třetí osobou. Občanskoprávní teorie rozeznává dva druhy takového nátlaku, prvním je přímé neboli fyzické donucení, tím druhým je psychické násilí většinou označované jako bezprávní výhrůžka.

Fyzickým donucením rozumíme použití fyzického násilí k vykonání jednání, které by jednáním za normálních okolností bylo. Není tedy donucené osobě umožněn její vlastní projev vůle a je uplatňována pouze vůle donucujícího. Takovéto fyzické násilí lze vykonat ve více formách. Předně může násilník nahradit jednání donucované osoby svým vlastním jednáním např. vedení ruky při podpisu. K jednání však lze fyzicky donutit

osobu i nepřímo např. ovlivněním alkoholickými či jinými návykovými látkami.¹⁴⁰

Naproti tomu pokud hovoříme o bezprávní výhrůžce, rozumíme tím případ, kdy je hrozbou nebo určitou pohrůzkou vynucováno něco, co tímto způsobem být vynucováno nesmí, nebo kdy vyhrožující hrozí něčím, co není oprávněn provést např. z důvodu nezákonnosti, anebo hrozí něčím, co provést sice oprávněn je, ale není oprávněn tím hrozit za účelem vynucení si určitého právního jednání druhé osoby, např. hrozba podáním žaloby.¹⁴¹ Bezprávnou výhrůzkou však nelze označovat jakoukoli hrozbu. Pokud je osoba oprávněna hrozit určitým jednáním a tato hrozba směřuje ke splnění vynucovaného chování nelze hovořit o bezprávné výhrůžce, např. věřitel pohrozí dlužníkovi, který ani po rozsudku nesplnil svou povinnost uhradit dluh, že navrhne výkon rozhodnutí.

Překvapivá je judikatura v ohledu na názor bezprávné výhrůžky ze strany třetích osob. Příkladem je třeba Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 31 Cdo 135/2007 ve kterém je uvedeno, že *„je-li původcem psychického donucení (bezprávné výhrůžky) třetí osoba (a nikoliv druhý*

¹⁴⁰ srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2004, sp. zn. 33 Odo 17/2002 in Beck-online.cz : *„Násilí (tzv. fyzické donucení, vis absoluta) spočívá v takovém fyzickém nátlaku na jednajícího, a tím tedy i v nátlaku na jeho vůli, který vylučuje, aby se jeho vůle jakkoli uplatnila, a jímž se místo jeho vůle prosazuje vůle donucujícího. Násilí musí mít takovou povahu a intenzitu, aby uplatnění vůle donucovaného bylo zcela vyloučeno a aby jeho vůle byla nahrazena vůlí donucujícího. Násilí musí být protiprávné a mezi ním a učiněným projevem musí být příčinná souvislost, tj. učiněný projev musí být výsledkem násilí.“*

¹⁴¹ srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2004, sp. zn. 33 Odo 17/2002 in Beck-online.cz : *„Bezprávná výhrůžka (tzv. psychické donucení, vis compulsiva) je bezprávné působení na vůli člověka, které v něm vzbuzuje důvodný strach z újmy, jíž se hrozí tak, že se jeho vůle, projevená v právním úkonu, utváří pod vlivem tohoto strachu. Bezprávnost výhrůžky spočívá v tom, že se jí vynucuje něco, co takto nesmí být vynucováno; může spočívat v tom, že je vyhrožováno něčím, co hrozící vůbec není oprávněn provést, popř. něčím, co je sice oprávněn provést, ale čím není oprávněn hrozit za tím účelem, aby pohnul jiného k určitému právnímu úkonu. Hrozí-li někdo tím, co je oprávněn provést a čím je oprávněn hrozit, nejde o bezprávnou výhrůžku, ale o oprávněný nátlak. Mezi hrozbou a učiněným projevem musí být příčinná souvislost; to znamená, že z hrozby musí pramenit strach, který má přímý vliv na utváření projevené vůle. Výhrůžka musí tedy být takové povahy, že v druhém důvodný strach vzbuzuje.“*

účastník smlouvy), je takto ‚vynucený‘ právní úkon absolutně neplatný pro nesvobodu vůle jen tehdy, jestliže druhý účastník smlouvy o existenci tohoto psychického nátlaku nejen věděl, ale též jej využil.“ Osobně si myslím, že je úplně jedno zda původcem bezprávné výhrůžky je jednající, nebo třetí strana, stále se jedná o donucení k určitému právnímu jednání, které jednající nechce. Stejný názor zastává i JUDr. Vrcha, který uvádí, že „právní úkon učiněný v důsledku právně relevantní bezprávné výhrůžky je ve smyslu § 37 odst. 1 ObčZ absolutně neplatný, nezávisle na tom, zda druhý účastník o této právně významné okolnosti, resp. o tomto psychickém nátlaku věděl a využil jej, či nikoli.“¹⁴²

Předpokladem pro platné právní jednání je u vůle, mimo její svobody, i její vážnost. Dle ust. § 552 NOZ¹⁴³ pokud není vůle projevena vážně, nelze o právním jednání vůbec hovořit. Jednáním, kde není projevena vážná vůle, lze označit taková, která jsou např. provedena v žertu, nebo při hře. Druhou možností nevázně projevené vůle je takový projev, který má vést k oklamání třetích osob. Jedná se tedy o rozpor mezi vůlí a jejím projevem. Mluvíme o simulovaném jednání, tedy jednání, které spočívá v jednání „na oko“, aniž mají jednající v úmyslu právně jednat. Podobným případem je i právní jednání, které bylo učiněno s vnitřní výhradou, resp. mentální rezervací. Rozdíl od simulovaného jednání spočívá v tom, že u simulovaného jednání, toto jednání ani jednající učinit nechtěl a jednání pouze předstíral, v případě vnitřní výhrady se jedná o to, že jednající toto jednání učinit sice chtěl, ale neměl v úmyslu jím vyvolat následky, nepřál si je, přičemž vychází z předpokladu, že příjemce jeho projevu tuto výhradu nerozpozná. Se simulací také souvisí jednání disimulované, označované též jako jednání zastřené, kterým se jednající strany simulovaným jednáním

¹⁴² : VRCHA, Pavel. K otázce neplatnosti právního úkonu pro nedostatek svobody vůle. *Právní rozhledy*. 2010. roč. 2010 č. 2 str. 67

¹⁴³ § 552 NOZ: „ O právní jednání nejde, nebyla-li zjevně projevena vážná vůle.“

snaží zastřít jiné právní jednání, které je míněno vážně. Především z toho důvodu, že zastírané jednání je v rozporu se zákonem, nebo z něho plynou pro jednající nevýhodné právní účinky.¹⁴⁴

Existující řádná vůle, tedy taková, která je svobodná a vážně myšlená, musí být také prosta omylu. Ne každý omyl je ale právně významný. Rozlišujeme omyl podstatný a nepodstatný, týkající se vedlejších okolností. Důležité je, aby vůle byla projevna bez podstatného omylu, který se týká rozhodujících okolností pro právní jednání, tedy takových okolností které jsou pro právní jednání zásadně významné např. omyl v předmětu plnění, v osobě spolukontrahenta apod. Dále dělíme omyl, na omyl prostý a omyl úmyslně vyvolaný. Zásadní pro možnost nápravy omylu v jednání je, aby nebyl vyvolán úmyslně tj. Istí, protože v tom případě bez ohledu na jaké okolnosti se vztahuje, je toto jednání neplatné.¹⁴⁵

V neposlední řadě je důležité, aby vůle jednajícího nebyla ovlivněna stavem tísně popř. i ve spojení s nevýhodnými smluvními podmínkami, nikoli však nutně. Podle NOZ tato tíseň patří k jiným stavům, resp. skutečnostem, které ponižují kvalitu stavu jednajícího, srov. s ust. § 1796 NOZ¹⁴⁶ pojednávající o lichvě. V úpravě ObčZ bylo na tíseň nahlíženo poněkud odlišně a spojovali s tímto objektivním stavem možnost odstoupení od smlouvy, avšak za splnění kumulativně stanovených

¹⁴⁴ Srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 160

¹⁴⁵ srov. § 583 NOZ: „Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.“

¹⁴⁶ § 1796 NOZ: „Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.“

podmínek, kterými byly zároveň existence tísně a nápadně nevýhodných podmínek.¹⁴⁷

4.2.3 Náležitosti projevu vůle

Zatímco první dvě náležitosti vůle, její svobodu a vážnost řadíme mezi náležitosti vnitřní vůle, její srozumitelnost a určitost je řazena mezi náležitosti jejího projevu. V určitých případech pokud tak zákon stanovuje je mezi náležitosti projevu řazena i jeho forma.

Určitostí myslíme takovou vlastnost právního jednání, která spočívá v jeho jednoznačnosti. To znamená, že z projevu vůle lze spolehlivě a přesně zjistit jeho obsahovou stránku. Pojem určitosti je pojmem relativním, jelikož pro zhodnocení určitosti jednání je rozhodující subjektivní měřítko jednajících stran. Jednání by mělo být dostatečně určité především pro ty osoby, kterých se přímo týká, popř. třetím osobám kterých se jednání dotýká v souvislosti s jejich právy či povinnostmi. Za neurčité jednání lze považovat pouze takové jednání, které nelze zjistit ani výkladem.¹⁴⁸

Další náležitostí projevu vůle je jeho srozumitelnost. Ta se týká výrazové stránky projevu vůle. I u této náležitosti převládá subjektivní hledisko, tzn. že je rozhodující zkoumat, zda byl projev vůle srozumitelný především jeho

¹⁴⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 23

srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5., jubilejní aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. str. 134

¹⁴⁸ srov. ust. § 553 odst. 1 NOZ: „*O právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem.*“

adresátu.¹⁴⁹ Pokud tomu tak není, nesrozumitelnost nastává až poté, kdy není možné srozumitelnost zjistit ani z výkladu. U srozumitelnosti rozlišujeme to, zda se jedná o právní jednání určené určité osobě nebo zda se jedná o neadresovaný projev vůle. Obě tyto varianty mohou být buďto nesrozumitelností absolutní nebo relativní. Jen absolutní nesrozumitelnost vyvolává právně negativní účinky, tj. jednání je označeno za nicotné, resp. zdánlivé. Mezi chyby, které by vedly k nesrozumitelnosti projevu, i přesto že jsou součástí výrazové stránky projevu, nelze řadit takové, které souvisejí s chybami v počtech nebo psaní.¹⁵⁰

V případě, že se jedná o neurčitost nebo nesrozumitelnost, kterou lze dodatečným vyjasněním zhojit, nezakládají takovéto skutečnosti nicotnost právního jednání, ale je na něj, v případě že ke zhojení skutečně dojde nahlíženo, jako by tu takové právní jednání bylo od počátku.¹⁵¹

Mezi náležitosti projevu vůle lze řadit i formu právního jednání. NOZ stejně jako i ObčZ jsou postaveny na zásadě bezformálnosti právního jednání. Každý má tedy právo zvolit si libovolnou formu právního jednání. Toto právo je omezeno pouze v případech, kdy je ve volbě formy osoba omezena zákonem nebo ujednáním stran. Právní jednání lze projevovat formou ústní nebo písemnou.¹⁵²

¹⁴⁹ srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1349

¹⁵⁰ ust. § 578 NOZ: „Chyby v psaní nebo v počtech nejsou právnímu jednání na újmu, je-li jeho význam nepochybný.“

¹⁵¹ srov. ust. § 553 odst. 2 NOZ: „Byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku.“

¹⁵² viz str. 36

4.2.4 Náležitosti předmětu projevu vůle

Předmětem právního jednání rozumíme to, čeho se má právní jednání týkat. NOZ stejně jako ostatní moderní civilní kodexy vychází ze zásady autonomie vůle. Tato autonomie však má své meze a to co je ještě dovolené a co naopak již není, nám stanovuje právní řád. Za náležitosti předmětu projevu vůle jsou tedy právní teorií označovány její možnost a dovolenost.

„Možným je to, co je objektivně za daného stavu rozvoje a technologie fyzicky možné, resp. reálně uskutečnitelné nebo vytvořitelné.“¹⁵³ Z pohledu nemožnosti rozlišujeme jeho nemožnost od počátku, tedy již při uzavření smlouvy je jisté, že je její plnění nemožné¹⁵⁴, např. že za auto zaplatím modrým z nebe, a nemožnost následnou, kdy je nemožnost plnění zjištěna až v čase kdy má k plnění dojít.

Druhou náležitostí předmětu projevu vůle je pak její dovolenost, tedy zjišťujeme, zda je určité právní jednání dovolené. Dovolenost je jednou ze základních náležitostí právního jednání, kterou zjišťujeme soulad právního jednání s právním řádem.¹⁵⁵

¹⁵³ ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. str. 23

¹⁵⁴ srov. § 580 odst. 2 NOZ: *„Neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného.“*

¹⁵⁵ srov. ust. § 580 odst. 1 NOZ: *„Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.“*

4.3 Následky vad právního jednání

Jak jsem již psal, právní jednání je nejdůležitějším institutem a v podstatě základem soukromého práva. V ideálním světě by veškerá právní jednání splňovala náležitosti, jež jsem rozváděl výše, avšak není tomu tak. Soukromé právo vychází především z koncepce zásady autonomie vůle a umožňuje tak jednajícím osobám, aby si vzájemná práva a povinnosti upravovali tak, jak samy chtějí. Současně je však potřeba, aby je právní řád chránil před možností zneužití této autonomie, a proto stanovuje obsahové meze, ve kterých se vůle osob může realizovat. K takovému omezení autonomie vůle jednajících dochází *„jednak prostřednictvím zákona, který sám určitá právní jednání zakazuje, anebo s využitím obecných korektivů, jakými jsou dobré mravy a veřejný pořádek.“*¹⁵⁶

Z pohledu práva rozlišujeme hned několik možných následků, které plynou z vad právního jednání. V určitých případech lze tyto vady zhojit a právní jednání je dále považováno za platné, avšak v určitých případech nelze tyto vady zhojit. V takovém případě nastává několik možností řešení. V ust. § 6 až 8 NOZ stanovuje zákon obecné náležitosti, které musí splňovat každé právní jednání. Jedná se o povinnost jednat v právním styku poctivě a v dobré víře, a pokud někdo zneužije svého práva, nemůže se dovolávat právní ochrany. Nejen v těchto případech mluvíme o neplatnosti právního jednání. Pokud se jedná o vadu zvláštních náležitostí spojené s vůlí, s takovými vadami vůle spojujeme následek nicotnosti právního jednání, resp. jeho zdánlivosti. Třetí a zároveň poslední možností je určité právní

¹⁵⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. str. 2079

jednání, které je sice platné, ale vůči určitým osobám zamýšlené následky nezpůsobuje. Tento právní institut nazýváme relativní neúčinností.

4.3.1 Zdánlivé jednání

Jedním z následků vad právního jednání je jeho zdánlivost neboli nicotnost. Tento institut je v NOZ novinkou a v ObčZ není upravován. Před účinností NOZ byl tento institut znám především z teorie kde byl označován jako jednání, které nemá náležitosti právního jednání, neboť mu některá z nich schází. Označovala ho sice za jednání neexistující, nicotné, avšak dále nebyl rozváděn jeho význam. I přesto však byla podle ObčZ tato nicotná jednání označována jako neplatné právní jednání. NOZ v tomto směru odlišuje neplatnost a nicotnost, a uvádí, že zdánlivé jednání vůbec není jednáním v právní slova smyslu a ani se k němu z právního hlediska nepřihlíží,¹⁵⁷ a tudíž ani nelze konstatovat jeho neplatnost.

O zdánlivé jednání se tedy jedná v případech, kdy jde o vady náležitosti vůle a jejího projevu v právním jednání. Rozlišujeme tři typy (skupiny) zdánlivých jednání, které se odlišují podle toho, kterou z náležitostí vůle takové jednání nesplňuje.

Předně se o zdánlivé jednání jedná, pokud zcela chybí vůle jednající osoby. K takovéto neexistenci vůle dochází v případech, kdy je k projevu vůle jednající osoba donucena fyzickým donucením. Již jsem psal výše, že se jedná o dvě možnosti. Lze je rozdělit na fyzické násilí a na fyzické ovládnutí v důsledku podání drog nebo jiných omamných látek. V takovýchto případech se jedná o zdánlivé jednání, jelikož za jednající

¹⁵⁷ srov. ust. § 554 NOZ: „ K zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží.“

osobu ve skutečnosti jedná osoba, která na donuceného použila fyzický nátlak nebo ho zdrogovala. Za zdánlivé jednání však nelze považovat psychický nátlak, jelikož v takovém případě jedná sám jednající. Z právního hlediska tedy takovéto právní jednání existuje, ale trpí tak závažnou vadou, že je prohlášeno za neplatné. Zákonodárce se tímto rozlišením obou situací vrací k zásadě „i když donucen přece jen to chtěl“, protože osobu lze donutit i k takovému jednání, které je k jeho prospěchu nebo k užitku osoby sobě blízké. V takovýchto případech je věcí donuceného, aby sám uvážil, zdali chce zachovat platnost právního jednání učiněného donucením.¹⁵⁸

Druhou skupinou vad vůle, které vedou ke zdánlivosti právního jednání, jsou případy, kdy jednající zjevně neprojevil vážnou vůli. Takto vážně neprojevená vůle může spočívat v projevu vůle během hry, vůle projevena v žertu apod. Dále může spočívat v právním jednání tzv. „na oko“, kdy hovoříme o simulovaném právním jednání. Další možností je jednání s vnitřní výhradou a v neposlední řadě se sem řadí také disimulované jednání.¹⁵⁹

Třetí skupinou jsou vady projevu vůle. Za zdánlivé jednání je označeno takové právní jednání, ze kterého pro jeho neurčitost nebo nesrozumitelnost nelze zjistit jeho obsah a to ani výkladem. V těchto případech však na rozdíl od předchozích lze dodatečně vyjasnit takovýto neurčitý nebo nesrozumitelný obsah a pak je na takovéto právní jednání nahlíženo jako na platné od počátku, tj. ex tunc.

¹⁵⁸ srov. ust. § 587 odst. 1 NOZ: „Kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí i k osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho důvodnou obavu, má právo namítnout neplatnost právního jednání.“

¹⁵⁹ Viz str. 49

Nelze ani opomenout případy, kdy přímo zákon určité jednání za zdánlivé označuje. Takovéto případy lze snadno rozpoznat, jelikož ustanovení, jež je označují, obsahují výraz „nepřihlíží se k“. Zákonodárce nám tímto sděluje, že takováto jednání by neměla být vůbec činěna a zákon sám takové jednání označuje za nicotné. Příkladem je třeba ust. § 16 NOZ¹⁶⁰.

4.3.2 Neplatnost jednání

Neplatnost právního jednání je potřeba odlišovat od jednání zdánlivých. Zatímco na zdánlivá jednání se nahlíží tak že o jednání ani nejde, označuje takové jednání z právního hlediska za nicotné, na neplatné jednání se nahlíží jako na vzniklé a existující a až po prokázání této neplatnosti je na něj nahlíženo, jako by nikdy nevzniklo. Právní následky takového jednání nemohou nastat a v případě, že již nastaly, zanikají takovéto následky se zpětnou platností tj. ex tunc. Takové neplatné jednání je označováno jako nulitní. Hlavními důvody neplatnosti jednání jsou jeho vady v obsahu, vůle a vady formy.¹⁶¹

NOZ vychází ze zásady, že je na právní jednání třeba hledět spíše jako na platné nežli naopak.¹⁶² Zároveň pokud má neplatné jednání náležitosti jiného, které je platné, je platné toto jednání za předpokladu, že je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednajících stran. V takovém případě hovoříme o konverzi právního jednání. Neplatnost právního jednání může být úplná nebo jen částečná. Zatímco u úplné neplatnosti je neplatné celé

¹⁶⁰ § 16 NOZ: „Právní osobnosti ani svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát ani zčásti; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.“

¹⁶¹ srov. ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1439

¹⁶² srov. § 574 NOZ viz pozn. 50

právní jednání, u neplatnosti částečné se jedná o případ, kdy se důvod neplatnosti týká pouze určité části právního jednání, kterou lze od ostatního obsahu oddělit. Neplatná je tedy pouze část právního jednání za předpokladu, že by k právnímu jednání došlo i bez této neplatné části.¹⁶³ Záměrem zákonodárce tedy je, aby neplatnost právního jednání nastávala až v krajním případě a zcela výjimečně. Stejně jako ObčZ i NOZ rozlišuje mezi neplatností relativní a absolutní. Nejen výše zmíněnou zásadou, ale také náhledem na absolutní a relativní neplatnost, se NOZ zásadně odlišuje od staré úpravy, která kromě taxativně vymezených možností uvedených v ust. § 40a ObčZ spojuje ostatní případy neplatnosti s neplatností absolutní.

Na druhé straně dle NOZ lze o absolutní neplatnosti hovořit pouze v případech, kdy se jedná o vady obsahu jednání. Mluvíme o vadách, kdy je právní jednání ve zjevném rozporu s dobrými mravy, nebo zavazuje k plnění od počátku nemožnému, anebo odporuje zákonu a současně zjevně narušuje veřejný pořádek. V ostatních případech hovoříme o neplatnosti relativní, která lze uplatňovat v souvislosti ochrany zájmu určité osoby a takovéto neplatnosti se může dovolávat právě a jen takto dotčená osoba. Relativní neplatnosti se tedy nemůže dovolávat ten, kdo ji způsobil i přesto způsobil-li ji nezaviněně.

Absolutní neplatnost tedy způsobuje nulitu právního jednání a vychází přímo ze zákona. U relativní neplatnosti právního jednání musí být své platnosti zbaven, aby se dalo hovořit o nulitním jednání. Na rozdíl od relativní neplatnosti, kterou musí dotčená osoba sama u soudu uplatňovat, k absolutní neplatnosti musí soud přihlížet i bez návrhu. Soud tedy pouze

¹⁶³ srov. ust. § 576 NOZ: „Týká-li se důvod neplatnosti jen takové části právního jednání, kterou lze od jeho ostatního obsahu oddělit, je neplatnou jen tato část, lze-li předpokládat, že by k právnímu jednání došlo i bez neplatné části, rozpoznala-li by strana neplatnost včas.“

deklaratorně rozhodne, že je právní jednání neplatné, jelikož s absolutní neplatností se právní jednání považuje za neučiněné od samého počátku.¹⁶⁴ V případě relativní neplatnosti se na právní jednání nahlíží jako na platné dokud soud závazně nestanoví opak. Pokud soud stanoví neplatnost je i relativně neplatné právní jednání považováno za neplatné od počátku.

Kromě vad obsahu způsobují neplatnost i vady vůle. Mezi vady vůle, které způsobují neplatnost právního jednání, řadíme takové jednání, které učinila osoba nesvéprávná, nebo pokud ho učinila osoba jednající v duševní poruše. Dále mezi vady spojené s vůlí řadíme jednání v omylu, tedy v takových případech kdy „*má jednající chybnou představu o skutečnosti.*“¹⁶⁵ Především o neplatnosti z důvodu omylu hovoříme v případě, kdy se jednalo o rozhodující okolnost a pokud byl v takový omyl uveden druhou stranou a v případě, že byl omyl vyvolán úmyslně, tedy lstí. V takovém případě nezáleží, které okolnosti se omyl týkal.

Právní jednání je neplatné i v případech, kdy bylo učiněno formou, kterou nedovoluje právní řád, nebo pokud nebylo učiněno formou, která byla stranami ujednána. Neplatnost právního jednání, které bylo učiněno nedovolenou či nedohodnutou formou však lze dodatečně zhojit. Stejně tak v případě, kdy projev vůle zároveň zahrnuje několik právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadovaný pro některý z nich neplatnost jednání ostatních. Neplatnost vyvolanou nedostatkem formy právního

¹⁶⁴ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 189

¹⁶⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. str. 1465

jednání lze však namítat pouze pokud ještě nebylo dle takového jednání plněno.¹⁶⁶

4.3.3 Relativní neúčinnost

Od neplatných právních jednání je potřeba odlišovat relativně neúčinná jednání. Tento institut byl vytvořen k ochraně věřitele a v NOZ se vrací k tradičnímu pojmu relativní neúčinnost, na rozdíl od úpravy v ObčZ, kde ho lze nalézt pod pojmem odporovatelnost. Hlavním důvodem této změny je, „že odporovatelnost je institutem práva procesního, zatímco neúčinnost institutem práva hmotného.“¹⁶⁷

Relativní neúčinnost znamená, že i přesto že je určité právní jednání dlužníka obecně účinné, tzn. že v obecné rovině způsobí zamýšlené následky, nebudou tyto následky účinné vůči věřiteli, v případě že se svého práva vznesením odporu dovolá u soudu. Toto právní jednání musí směřovat ke zkrácení možnosti věřitele uspokojit vykonatelnou pohledávku z dlužníkovy majetku. Aby tedy mohlo být určité jednání označeno za relativně neúčinné je potřeba, aby věřitel podal u soudu odpůrcí žalobu, ve které se dožaduje, aby soud určil, že učiněné právní

¹⁶⁶ srov. ust. § 582 NOZ:

„ (1) Není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí. Zahrnuje-li projev vůle současně více právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadované pro některé z nich sám o sobě neplatnost ostatních.

(2) Není-li dodržena forma právního jednání ujednaná stranami, lze neplatnost namítnout, jen nebylo-li již plněno. To platí i tehdy, vyžadují-li formu určitého právního jednání ustanovení části čtvrté tohoto zákona.“

¹⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 589 – 599, 2012 dostupná na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

jednání dlužníka vůči němu nemá právní účinky.¹⁶⁸ Neúčinnost právního jednání nastává dnem právní moci rozsudku, jímž o něm bylo rozhodnuto.

Odpůrčí žalobu lze však podat pouze v taxativně vymezených případech, které jsou stanoveny v ust. § 590 až 592 NOZ. Z ust. § 590 NOZ¹⁶⁹ vyplývá, že jsou vůči věřiteli, v případě že se neúčinnosti dovolá, neúčinná taková jednání, která spočívala v úmyslu ho zkrátit. A to konkrétně jednání, které dlužník učinil v posledních pěti letech s úmyslem zkrátit své věřitele, za předpokladu, že byl tento úmysl druhé straně znám. Dále jednání, kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být takový úmysl druhé straně znám, nebo takové jednání, kterým byl věřitel zkrácen v posledních dvou letech a k tomuto jednání došlo mezi dlužníkem a jemu blízké osobě nebo, které dlužník ve prospěch takové osoby učinil, ledaže druhé straně v době, kdy bylo učiněno právní jednání, nebyl dlužníkův úmysl věřitele zkrátit znám a ani znám být nemusel. Věřitel má také právo dovolávat se neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy, pokud dlužník v posledním roce jednal tak, že mrhal svým majetkem, čímž věřitele zkracoval, a musela-li z jednání dlužníka takovéto mrhání druhá strana rozpoznat.

¹⁶⁸ srov. DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 198

¹⁶⁹ § 590 NOZ:

„(1) Věřitel se může dovolat neúčinnosti právního jednání,

a) které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li takový úmysl druhé straně znám,

b) kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám dlužníkův úmysl věřitele zkrátit, nebo

c) kterým byl věřitel zkrácen a k němuž v posledních dvou letech došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch takové osoby, ledaže druhé straně v době, kdy se právní jednání stalo, dlužníkův úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel.

(2) Věřitel se může dovolat neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana poznat v dlužníkově jednání mrhání majetkem, kterým je dlužníkův věřitel zkracován.“

Z ust. § 591 NOZ vyplývá, že věřitel může odporovat i bezúplatná právní jednání dlužníka, která proběhla v posledních dvou letech a poskytovala majetek třetím osobám, pokud se nejedná o povinnost plnění uložené zákonem, obvyklé příležitostné dary, věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel nebo plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.¹⁷⁰

Dovolatelnost neúčinnosti právního jednání lze použít i proti opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil. To samé platí, odmítl-li dlužník dědictví, ledaže by bylo předloženo.¹⁷¹

Věřitel si může právo podat odpůrcí žalobu vyhradit ještě předtím než se stane pohledávka vykonatelnou a to tak, že prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu se dovolá neúčinnosti u toho, vůči komu se jí bude dovolávat. Tento způsob v ObčZ provést nešlo a mohlo se tak stát, že než se stala pohledávka vykonatelnou, lhůta pro podání odpůrcí žaloby uplynula.

Odpůrcí žaloba však nesměřuje vůči dlužníkovi. Věřitel ji podává vůči osobě, která s dlužníkem jednala, podává jí proti právnímu jednání, jehož účinky chce vůči sobě eliminovat.¹⁷² Tedy vůči osobě, která měla

¹⁷⁰ srov. ust. § 591 NOZ: „Neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka se může věřitel dovolat tehdy, pokud k němu došlo v posledních dvou letech. To neplatí, jedná-li se o

a) plnění povinnosti uložené zákonem,

b) obvyklé příležitostné dary,

c) věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo

d) plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.“

¹⁷¹ srov. ust. § 592 NOZ: „Stejně jako právní jednání uvedená v § 590 nebo 591 se posoudí i opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým jiné osobě vůči sobě vznik, zachování nebo zajištění jejího práva majetkové povahy způsobil. To platí i tehdy, odmítl-li dlužník dědictví, ledaže bylo předloženo.“

¹⁷² srov. DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 199

z takového jednání prospěch. Na takovouto osobu právní řád, v případě že soud žalobě vyhová, nahlíží jako na nepoctivého držitele.

Pokud věřitel uspěje a odpůřčí žalobou dosáhne relativní neúčinnosti právního jednání, získá tím právní titul, na jehož základě se bude moci vůči žalované osobě domáhat uspokojení pohledávky z toho, co tímto neúčinným jednáním ušlo z dlužníkovy majetku. Ne vždy však lze z takto ušlého majetku plnění dosáhnout. Pokud taková možnost není možná, náleží věřiteli odpovídající náhrada. Jde-li ovšem o příjemce bezúplatného plnění, který poctivě jednal, má pouze povinnost uspokojit věřitele v rozsahu, v němž byl tímto plněním obohacen.

V případě, že třetí osoba, která by jinak mohla být napadena odpůřčí žalobou, nabyla k věci, z níž by se mohl jinak věřitel uspokojit, takové právo, že se věřitel nemůže domáhat neúčinnosti, je tato osoba povinna nahradit věřiteli škodu.¹⁷³

Těchto povinností, tedy povinností uspokojit věřitele z dlužníkovy ušlého majetku, nebo nahrazení škody, se však může žalovaná osoba zprostit, a to dvěma způsoby. Buďto pohledávku vůči věřiteli uspokojí za dlužníkem, splní tedy dluh místo dlužníka. Takovéto jednání lze uskutečnit i předtím než, se věřitel bude neúčinnosti domáhat. Druhou možností je, že se tato osoba bude u dlužníka domáhat vrácení vzájemného plnění, anebo splnění pohledávky, která oživila proto, že se věřitel dovolal neúčinnosti.

Pokud porovnáme institut relativní neúčinnosti s úpravou v ObčZ, lze říci, že se v NOZ dočkal podrobnější úpravy a rozšířil a podrobněji rozvedl

¹⁷³ srov. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. str. 200

možnosti¹⁷⁴, ve kterých lze odpůřčí žalobu podat. Za jednu ze zásadních změn v této oblasti osobně považuji možnost výhrady neúčinnosti u ještě nevykonatelné pohledávky a s ním spojené stavení lhůt. V NOZ už by tak nemělo, pokud si věřitel toto právo vyhradí, docházet k situacím, kdy uplyne lhůta pro podání odpůřčí žaloby dříve než je pohledávka vykonatelná.

¹⁷⁴ srov. BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F., JUNGWIRTHOVÁ, M. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8. 830 str.

5. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažil rozebrat problematiku právních skutečností, resp. právního jednání. Hlavním cílem této diplomové práce bylo vysvětlit základní pojmy spojené s právními skutečnostmi. Dále zhodnotit jak instituty, které jsou pro právní skutečnosti, resp. právní jednání zásadní, fungují či fungovat mají. Důležitou součástí této práce byla též komparace právní úpravy právních skutečností dnes účinného NOZ s předešlou úpravou obsaženou v ObčZ.

V první kapitole jsem hned na začátku věnoval několik poznatků historickému vývoji právních skutečností, které v určité podobě známe již od dob římského práva. Po tomto historickém exkursu jsem se snažil především o vysvětlení pojmu právní skutečnost, což bylo podle mého názoru základní podmínkou pro možnost tuto práci řádně zpracovat.

Právní skutečnosti jsou však různorodá skupina, kterou je potřeba dle určitých kritérií třídit. Této problematice jsem se věnoval hned poté, co jsem vysvětlil základní pojem, právní skutečnost. Z podkapitoly o dělení skutečností vyplývá, že existují tři kritéria, podle kterých je lze rozřizovat. Nejdůležitějším kritériem je však nejen podle mého názoru kritérium, které třídí právní skutečnosti podle jejich povahy. Toto třídění dělí skutečnosti podle náležitosti vůle, zda se jedná o skutečnosti závislé na lidské vůli, tj. o právní jednání, nebo zda se jedná o skutečnosti na lidské vůli nezávislé, tj. o právní události.

Důležitou součástí první kapitoly pak byla komparace právní úpravy právních skutečností obsažená v dnes účinném NOZ a úpravy v ObčZ. Touto komparací jsem se snažil zjistit, zda se úprava v NOZ zásadněji

odklonila od předešlé úpravy. V některých případech lze z uvedeného vyčíst pouze menší změny, např. forma právního jednání, která se téměř nezměnila, v jiných se jedná o změny zásadní, třeba návrat k institutu právního jednání, který obsahuje širší pojetí, než tomu bylo u právního úkonu. V některých případech se jedná dokonce o nově upravované oblasti, které doposud ObčZ neřešil, např. doložení času nebo úprava veřejných a soukromých listin. Z celkového hlediska shledávám úpravu uvedenou v NOZ za širší, konkrétnější a propracovanější, což by mělo pomoci v oblasti soukromého práva kdy předně díky zapracováním autonomie vůle, jako jedné ze základních zásad více chrání osoby v jednání a snaží se spíše zhojit nepřesné jednání nežli hned prohlašovat jeho neplatnost. Avšak až časem a judikaturou soudů zjistíme, zda tomu tak opravdu bude.

Právní skutečnosti lze dělit dle různých kritérií. Nejdůležitějším je však její závislost na lidské vůli. Proto jsem druhou část této práce rozdělil na kapitolu pojednávající o právních skutečnostech a na kapitolu, která se zabývá právním jednáním.

Ve druhé kapitole jsem se tedy zaměřil na právní události. Porovnáním úprav jsem zjistil, že NOZ na rozdíl od ObčZ obsahuje legální definici, která je však dle mého názoru upravena nepřesně. Celkově jsou však právní události upraveny obsáhleji a uceleněji než tomu bylo doposud. Zásadní částí právních událostí je podle mého názoru počítání a plynutí času, kdy je čas v tomto kontextu považován za právní událost. Důležitou změnou v NOZ je celkový náhled na pojmosloví, které se snaží striktně dodržovat výklad pojmů a na rozdíl od ObčZ se snaží, aby tyto pojmy neměly v různých částech zákona odlišný význam. V případě událostí spojených s časem je důležitou změnou striktní oddělení lhůt a dob, které v ObčZ chybí

a v jeho úpravě nalezneme pouze lhůty. Důležitou součástí této kapitoly bylo podle mého názoru také uspořádání a dělení lhůt a dob, především pak dělení na hmotněprávní a procesní lhůty, kdy jsou pro NOZ zásadní lhůty hmotněprávní. V závěru této kapitoly jsem se pak věnoval zásadám počítání času, které se v podstatě od předchozí úpravy v ObčZ nezměnily s výjimkou případu, kdy je v NOZ možné stanovit a počítat lhůty v kratších časových jednotkách než jsou dny.

V závěrečné kapitole jsem se pak věnoval nejdůležitější součásti právních skutečností tedy právnímu jednání. V první části jsem se především zaměřil na definování právního jednání, jelikož právní úprava tuto definici neobsahuje. Z ustanovení NOZ však základní náležitosti právního jednání vyplývají. Dále jsem se snažil vysvětlit dva základní způsoby projevu vůle, totiž konání a nekonání a na ně navazující možnosti projevu takovýchto jednání. V závěru první části jsem se pak věnoval problematice právního jednání mlčky, kdy se podle mého názoru NOZ odklání od své zásady striktně odlišovat pojmy a jednání mlčky v některých případech zaměňuje s konkludentním jednáním.

Druhou část závěrečné kapitoly jsem pak věnoval náležitostem, které jsou nezbytné k existenci právního jednání. Základní náležitostí je možnost subjektu právně jednat. Musí tedy splňovat především podmínky svéprávnosti. Za nejdůležitější náležitosti jednání osobně považuji vůli a její projev. Velmi překvapivé pro mě bylo zjištění, kdy v případě vady svobody vůle je judikaturou soudu právní jednání, během kterého byla jednající osoba bezprávnou výhružkou učiněnou třetí osobou donucena jednat, považováno, v případě že o něm druhá jednající strana nevěděla, za platné. Osobně si myslím, že je absolutně irelevantní, kdo tuto výhružku učinil a i v případě, že druhá jednající strana o ní nevěděla nelze na takovéto

jednání nahlížet jako na platné. Poslední náležitostí, které jsem se věnoval, byla náležitost předmětu, kdy je důležité zjišťovat možnost a dovolenost právního jednání.

Závěrečná část třetí kapitoly je pak věnována problematice vad právního jednání, především vadám, které nelze zhojit. Novinkou v NOZ je úprava zdánlivých právních jednání, které v ObčZ vůbec neexistovala a takováto zdánlivá jednání označovala jako absolutně neplatná. Co se týče části věnované neplatnosti, zde lze konstatovat, že NOZ se na rozdíl od ObčZ snaží o zapracování zásady spíše platného jednání, než aby téměř vždy s určitou vadou spojoval neplatnost. Zároveň spojuje absolutní neplatnost pouze se třemi nejzávažnějšími skutečnostmi a zbytek právních jednání považuje za relativně neplatná. Na rozdíl od pojetí v ObčZ kdy jsou relativně neplatná jednání taxativně vyjmenována v § 40a. V závěrečné části se pak věnuji relativní neúčinnosti, které se v NOZ dostalo propracovanější úpravy, nežli tomu bylo v případě odporovatelnosti uvedené v ObčZ. Především v ohledu, kdy je možné, aby věřitel odporoval učiněnému jednání dlužníka. Důležitou novinkou je pak zajištění i možnost výhrady neúčinnosti jednání ještě před vykonatelností pohledávky.

V celé práci jsem se snažil komparativně pracovat s právními úpravami obsaženými v NOZ a ObčZ. I přes společný teoretický základ právních skutečností však nalezneme v těchto úpravách zásadní změny a rozdíly. Podle mého názoru jsou způsobeny především faktem, že ObčZ byl vytvořen v době socialistického vlivu na právo a z tohoto důvodu se některé základní principy, typické pro občanské, resp. soukromé právo z právní úpravy částečně či úplně vytratily a ani přes novelizaci nebyla tato úprava plně dostačující.

Summary

This thesis deals with the issue of a legal facts and legal action according to NOZ. It consists of three main chapters. The main aim of this thesis is to explain basic terms of legal facts and review, if the main institutes of legal facts works. Important part of this thesis is also comparison between two different legal regulations which consist of The New civil code, act no. 89/2012, and The Old civil code act no. 40/1964.

First chapter contains an explanation of the basic concept which is legal fact. It's also includes separation of these legal facts. Main separation is according to the nature of legal facts. At the end of this chapter there is a part which deserves to be paid attention. It's part which deals with comparison between above mentioned legal regulations.

Second chapter involve one type of separation according to the nature of legal facts. These facts aren't dependent on an expression of a will. It's called legal event. The main part of this chapter is about time as an legal event.

Third and also the last chapter is about the main type of legal facts. These facts are dependent on an expressin of a will. We call them legal action. The first part of this chapter explains this term. In the second part there is a list of requirements for legal action. Without this requirements there isn't such a thing as legal action. In the final part of this chapter are listed cases, when legal action has some defects, which makes legal action apparent, invalid or relatively ineffective.

Použitá literatura

1. Monografie

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-370-8. 1736 str.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9. 2400 str.

ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.* 2. Vydání. Praha: Linde Praha a.s.. 2013. ISBN 978-80-7201-918-2. 192 str.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2013. ISBN 978-80-7478-325-5. 432 str.

HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* Plzeň: Aleš Čeněk. 2013. ISBN 978-80-7380-377-3. 308 str.

TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-483-4. 390 str.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné 1. 5., jubilejní aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. 460 str.

KNAPP, V. *Teorie práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1. 247 str.

GERLOCH, A. *Teorie Práva.* 5. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2009. ISBN 978-80-7380-233-2. 308 str.

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1. 386 str.

HENDRYCH, D., a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. ISBN 978-70-7400-059-1. 1485 str.

BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F., JUNGWIRTHOVÁ, M. a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8. 830 str.

2. Odborné články

VRCHA, Pavel. K otázce neplatnosti právního úkonu pro nedostatek svobody vůle. *Právní rozhledy*. 2010. roč. 2010 č. 2 str. 67

3. Zákony

zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

4. Rozhodnutí soudů

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 09. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006 in Beck-online.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 01. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007 in Beck-online.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 02. 03. 2004, sp. zn. 30 Cdo 531/2006 in Beck-online.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 31 Cdo 135/2007 in Beck-online.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001 in Beck-online.cz

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2004, sp. zn. 33 Odo 17/2002 in Beck-online.cz

5. Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 545 – 554, 2012 dostupná na:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 586 – 588, 2012 dostupná na:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 589 – 599, 2012 dostupná na:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2013 Sb., K § 600 – 608, 2012 dostupná na:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

6. Internetové zdroje

<http://iuridictum.pecina.cz>

<http://beck-online.cz>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz>